ПРОГРАММА ТВ

Суббота, 9 мая

ПЕРВЫЙ

05.00, 12.00, 15.50, 17.15, 20.45 Новости 05.10 День Победы 12+ 09.50, 01.15 Песни о войне 12+ 10.15, 22.30 Х/ф "В бой идут одни старики" 12+ 11.45, 12.10 Диверсант. Конец войны 16+ 16.00 Парад, посвященный Дню Победы 12+ 17.30 Х/ф "Битва за Севастополь" 16+ 18.55 Минута молчания 12+ 19.00 Битва за Севастополь 16+ 21.00 Бессмертный полк. Прямой эфир 22.00 Время 00.00 Х/ф "Мерседес" уходит от погони" 12+

РОССИЯ1

05.10 Х/ф "Чистое небо" 12+ 07.00, 17.15, 19.00 Т/с "Истребители" 12+ 13.00 Праздничный канал "День Победы" 16.00 Военный парад, посвященный 70-й годовщине Победы 18.55 Минута молчания 20.00 Вести 21.00 Шествие в честь 70-летней годовщины Великой Победы 23.00 Х/ф "Крым. Путь на Родину" 12+ 01.35 Х/ф "Сорокапятка" 12+

НВК САХА

07:00 "Автографы Победы" 6+ 07:30 "Уоттаах холоругу уйбуттар" 12+ 08:15 Снайпер, герой Федор Охлопков 6+ 09:15 Кыайыы иһин туруулаһан ("Амма" ТВ) 6+ 09:45 "Генерал-патриот Притузов" ("Хаҥалас" ТВ) 6+ 10:15 Истиҥ илдьит 0+ 11:00 "Саллааттар суолларынан" ("Таатта" ТВ) 6+ 11:30 "Мин Сунтаартан сэриигэ барбытым" ("Сунтаар" ТВ) 12+ 12:00 "И помнит мир спасенный..." К 70-летию Великой Победы 12+ 17:15 Тыыннаахтар умнубат сыллара 6+ 17:45 "Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат..." 12+ 18:15 Истиҥ илдьит 0+ 19:00 Геван 6+ 19:30 Аал-луук мас 6+ 20:15 "Автографы Победы" 6+ 20:30 Саха Сирэ-Якутия. Спецвыпуск 12+ 21:15 Сардаана 6+ 22:00 "ТВ-Спорт": Бары бииргэ! Аһаҕас эфир 6+

ПЯТЫЙ

04.55 М/ф "Добрыня Никитич" 0+ 05.10 Т/с "Экипаж машины боевой" 12+ 06.10 Х/ф "Разведчики" 12+ 07.25 Х/ф "На войне как на войне" 12+ 08.50, 10.00, 11.20, 12.35, 14.00 Х/ф "Битва за Москву" 12+ 12.50 Специальный выпуск "Сейчас" 15.10 Х/ф "Белый тигр" 16+ 16.45 Внуки победы 12+ 17.40, 18.00, 18.35, 19.15, 19.55 Т/с "Снайпер" 16+ 17.55 Минута молчания 20.40, 21.20, 22.00, 22.40 Т/с "Снайпер. Тунгус" 16+ 23.20 Х/ф "Фронт без флангов" 12+

КУЛЬТУРА

05.30 Евроньюс 12+ 09.00 Д/ф "Ночь коротка" 12+ 09.55 Х/ф "Город зажигает огни" 12+ 11.25, 20.10 Больше, чем любовь 12+ 12.05, 14.10, 17.50 Написано войной 12+ 12.10 Х/ф "Время отдыха с субботы до понедельника" 12+ 13.30 Д/ф "Юрий Нагибин. Берег трамвая" 12+ 14.15 Концерт "Песни непокоренной державы" 12+ 15.45 Война на всех одна 12+ 16.00 Х/ф "Был месяц май" 12+ 17.55 Минута молчания 12+ 18.00, 00.10 Песни войны 12+ 18.35 Х/ф "Пять вечеров" 12+ 20.55 Закрытие XIV московского пасхального фестиваля 12+ 22.35 Х/ф "Исполнение желаний"

КАРУСЕЛЬ

04.00 Прыг-Скок Команда 04.10, 23.50 М/с "Покойо" 05.50 М/с "Лунтик и его друзья" 06.55 Детская утренняя почта 07.20 Мультмарафон "Ребята, давайте жить дружно!" 09.40 Секреты маленького шефа 10.10 МультиРоссия, Путь к Великой Победе, Путешествуй с нами! 11.05 М/ф "Маугли" 12.45 М/ф "Лесной Патруль" 13.55 М/с "Фиксики" 17.40 Спроси у Всезнамуса! 17.55 Минута молчания 18.05 М/ф "Воспоминание" 18.15 М/ф "Снежная королева" 19.30 Спокойной ночи, малыши! 19.40 М/с "Новаторы" 21.50 Х/ф "Курсанты" 12+ 23.15 Станции России 01.30 М/с "Привет, я Николя!"

Воскресенье, 10 мая

ПЕРВЫЙ

05.40, 06.10 Великая война 06.00, 10.00, 12.00, 15.00 Новости 06.45 Х/ф "Баллада о солдате" 12+ 08.25 Х/ф "Небесный тихоход" 12+ 10.15, 12.15, 15.15, 18.15 Диверсант. Конец войны 16+ 18.00 Вечерние новости 21.00 Время 21.30 Дороги Великой Победы 12+ 23.00 Х/ф "Перед рассветом" 12+ 00.35 Х/ф "Потомки" 16+ 03.15 Хоккей. Чемпионат мира. Сборная России - сборная Словакии. Прямой эфир 05.25 Контрольная закупка 12+

РОССИЯ1

05.40 Х/ф "Один из нас" 12+ 07.40 Х/ф "Горячий снег" 12+ 09.45, 14.20 Т/с "Людмила" 12+ 14.00, 20.00 Вести 16.55 Один в один 12+ 21.10 Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым 12+ 23.15 Большой праздничный концерт Д. Хворостовского 12+ 01.05 Х/ф "Командир счастливой "Щуки" 12+

НВК САХА

07:00 "Мой милый, если б не было войны..." концерт 6+ 08:00 Санаалар 12+ 08:45 Полярная звезда 6+ 09:30 "Автографы Победы" 6+ 10:00 "Ньурба сэрии сылларыгар" ("Ньурба" ТВ) 6+ 10:30 Истиҥ илдьит 0+ 11:00 Төлөнүллүбүт иэс 6+ 11:45 Өйдүүбүн ээ, мин, эҥигини..." кэнсиэр12+ 12:45 "Ол тыйыс дьылларга" ("Хотун Бүлүү" ТВ) 6+ 13:15 "Оборона Севастополя" док. фильм 12+ 17:30 Дойдум дьоно ("Панорама" ТВ) 6+ 18:00 Истиҥ илдьит 0+ 18:30 Аал-луук мас 6+ 19:00 Геван 6+ 19:30 Аал-луук мас 6+ 20:15 Күн Эйэ туһугар 6+ 20:30 Саха Сирэ-Якутия. Спецвыпуск 12+ 21:15 Дойдум дьоно ("Бэрдыгэс" ТВ) 6+ 21:30 "Дорога к отцу" 12+ 22:00 "ТВ-Спорт": Бары бииргэ! Аһаҕас эфир 6+

ПЯТЫЙ

08.00 М/ф "В синем море, в белой пене" 0+ 09.00, 17.30 Сейчас 09.10 Т/с "След. Цена ошибки" 16+ 09.55 Т/с "След. Ошибка киллера" 16+ 10.40 Т/с "След. Горная болезнь" 16+ 11.20 Т/с "След. Свобода стоит риска" 16+ 12.10 Т/с "След. Вторая жертва" 16+ 12.55 Т/с "След. Другая сторона Луны" 16+ 13.40 Т/с "След. Летучая мышь" 16+ 14.20 Т/с "След. Харинский треугольник" 16+ 15.10 Т/с "След. Язва" 16+ 15.55 Т/с "След. Баба ЕГЭ" 16+ 16.40 Т/с "След. Сердцеед" 16+ 17.40, 18.40, 19.40, 20.45, 21.40, 22.45 Т/с "Сын отца народов" 16+ 23.45 Х/ф "Битва за Москву" 12+

КУЛЬТУРА

05.30 Евроньюс 12+ 09.00 Обыкновенный концерт 12+ 09.35 Х/ф "Через Париж" 12+ 10.55 Легенды мирового кино 12+ 11.25 Россия, любовь моя! 12+ 11.55 Х/ф "Долгая счастливая жизнь" 12+ 13.10 Пешком.... От Москвы до Берлина 12+ 13.40 Д/ф "Последний поэт великой войны. Ион Деген" 12+ 14.20 Концерт "Посвящение" 12+ 15.50 Острова 12+ 16.30 Романтика романса 12+ 17.25 Линия жизни 12+ 18.20 Х/ф "Исполнение желаний" 12+ 19.55 Стас Намин и группа "Цветы" 12+ 21.20 Х/ф "Город зажигает огни" 12+ 22.55 Фестиваль мирового джаза в Риге 12+ 00.45 М/ф "Праздник" 12+ 00.55 Искатели 12+

КАРУСЕЛЬ

04.00 Прыг-Скок Команда 04.10, 00.00 М/с "Боб-строитель" 05.05, 00.50 М/с "Город Дружбы" 06.00 М/с "Маша и Медведь" 09.50 М/ф "Крокодил Гена" 11.00 М/с "Волшебная четвёрка" 17.00 М/с "Аркадий Паровозов спешит на помощь!" 17.30 М/с "Лунтик и его друзья" 19.10 Почемучка 19.30 Спокойной ночи, малыши! 19.40 М/ф "Заколдованный мальчик", "Дюймовочка", "Маленькая колдунья" 21.15 Х/ф "Завтрак на траве" 01.45 Х/ф "Золушка" 02.45 М/с "Привет, я Николя!"

— Реклама —

Продаю

1996 с., үчүгэй туруктаах, лебедкалаах УАЗ-тент, Логосол М-7 мини-пилорама. **8-914-268-11-03, 8-914-234-98-55.**

Частный дом с усадьбой в с.Антоновка, электроотопление, рядом школа, детсад, магазин, можно в рассрочку. **8-914-109-56-72.**

За умеренную цену: аппарат для мойки машины, набор ключей САТА, компьютерный стол, фреза, шлифмашина ленточная. Все в отличном состоянии. **8-914-109-56-72.**

Лодочный мотор Вихрь-30 с электростартером, с рулевым, с запчастями. **8-914-293-21-23.**

1- комнатная б/у квартира 34,7 кв.м. в новом деревянном доме в Убаяне. **Тел. 2-42-09, 8-914-267-92-70.**

А/м Тойота Лэнд Крузер Прадо 2000 г.в., бензин 2,7 л., за 700 тыс. руб., торг. **Тел. 2-46-60, 8-914-237-85-89.**

А/м Тойота Хайс 2001 г.в., г/п, двиг. 5L, механика, 4WD, багажник, лестница, цена 270 тыс. руб. **8-914-303-71-15, 8-914-111-37-75.**

А/м УАЗ-санитарка 2000 г.в., грязевые резины, усиленные бампера, багажник, лестница, для охоты и рыбалки, цена 200 тыс. руб. **8-914-303-71-15, 8-914-111-37-75.**

Кран Пионер на санях, стрела 6 м., для строительства 2-хэтажного дома. **8-914-303-71-15, 8-914-111-37-75.**

Юбки жен. Россия, р. 44-48, цена 1500 руб., куртка девичья нат. кожа, б/у, отличное состояние, р 44-46, цена 2500 руб., пиджак жен. под кожу, цвет розовый, р. 48-52, цена 1500 руб., стенка темного цвета состоит из 2-х шкафов (для книг и посуды) б/у, отл. состояние, цена 15 тыс .руб. **8-924-364-99-87.**

Убайааҥҥа, баанньык аттыгар турар 3 хостоох, уунан ититиллэр дьиэни (63 кв.м) атыылыыбыт. Хаһаайына суох туран, сылытыытыгар-уотугар ботуччу иэстээх. Ылыан баҕалаах ол иэһи төлөрүтэн докумуонун оҥорорго көмөлөһүөн наада. Бурууһунан кэлин тутуллубут дьоһун дьиэ. **Тел. 2-38-02, 8-914-293-59-30**

Очень хорошая 2-комнатная б/у квартира в каменном доме, 58 кв.м., не требующая ремонта, солнечная сторона, 3 этаж, стеклопакеты, входная металлическая дверь в кв.Энергетик №75. Стоимость квартиры 2 млн. 800 тыс. руб. + полностью укомплектована красивой, качественной мебелью, бытовой техникой и всем остальным для проживания + рубленая баня, кладовка, большой огород и две теплицы. Стоимость всего этого 500 тыс. руб. Реальному покупателю торг. **8-914-286-36-63.**

Уголки новые пластмассовые 40х40 2 шт. по 3 м., электролобзик Смоленск б/у недорого, новый маленький эл.кипятильник 0,5 кВт, новый большой эл. кипятильник 1,2 кВт, армированная новая плотная пленка 20,5 м.х2 м., новые 2 серые плотные шторы с рисунком розы ш. 2,66, дл. 2,83, новые 2 коричневые плотные шторы с рисунком Золотистый колос ш. 2,46, для 2,76, коричневое б/у покрывало с ободками на 2-хспальную кровать недорого, металлические б/у канистра 10 л., 2 шт. по 4 л. **8-914-286-36-63.**

1-комнатная б/у квартира с верандой в 4-хквартирном доме, земельным участком в кв.Энергетик, рядом остановка, д/сад, магазины. **8-914-298-30-40, 8-924-362-74-67, 8-962-733-74-62.**

Ньурба к. киинигэр 3 хостоох квартира. **Тел. 3-41-53, 8-962-739-99-26.**

А/м ЗИЛ-131 (бортовой) ОТС, все работает, пробег 12 000 км., много запчастей, рассмотрю варианты. **8-924-769-61-02.**

1-комнатная квартира 112 серии в Якутске по ул.Ново-Карьерная (Сайсары), 3 этаж, 38 кв.м., 1998 г. постройки, лоджия, натяжные потолки, кладовка, возможна ипотека, рассрочка, цена 3 млн. 700 тыс. руб., возможен торг. **Все вопросы по WhatsApp 8-914-292-57-89.**

Новый 6-ядерный заводской сборки компьютер, а/м УАЗ 2003 г.в., а/м Тойота Королла (г/п) 2002 г.в. **Тел. 2-32-33, 8-914-293-52-79.**

3-комнатная б/у квартира с отдельным входом и участком. **8-914-281-96-07.**

1-комнатная б/у квартира 33 кв.м. в новом каменном доме в Убаяне. **8-914-104-68-67.**

2-хэтажный частный дом 1993 года постройки, 119 кв.м., со всеми хоз. постройками, септик. **8-914-280-80-67, 8-924-466-33-55.**

Холодильник-морозильник Бирюса 4-х секционный в хорошем состоянии за 10 тыс. руб., ноутбук Леново в отличном состоянии за 12 тыс. руб. **8-914-262-97-25.**

Участок 20 соток, сухой, ровный, огорожен, хорошие подъездные пути, рядом остановка в районе Бөгдьөөлө. **Тел. 2-32-36, 8-914-236-41-62.**

Б/у квартира в каменном общежитии по ул.Ст.Васильева №129 (3 комнаты в секции, 49 кв.м., 2 этаж, солнечная сторона), цена 1 млн. 800 тыс. руб. **Тел. 2-30-08, 8-914-299-08-10.**

Холодильник Индезит - 15000 руб., стиральная машина на 7 кг. - 5000 руб., микроволновая печь + пароварка - 3000 руб., булчут ыт оҕолоро (атыырдар). **Тел. 2-54-26, 8-914-114-13-13.**

МТЗ-82 1984 с. оҥоһук, сүүрэ сылдьар, бульдозердаах, лебедкалаах, стоговозтаах, саппаас чаастаах. **Тел. 4-12-13.**

Участок в местности Лэппириэн с.Антоновка, свидетельство о праве имеется, можно через мат. капитал. **8-967-910-75-59.**

А/м УАЗ 2007 г.в., кат. "В". **8-967-910-75-59.**

Ньурба к. киинигэр турар 2 хостоох, т/х, миэбэллээх квартираны, иккис этээс, сылаас, балконнаах. **8-914-294-02-36.**

А/м Chevrolet Lacetti 2010 г.в., ОТС, цвет серебристый, АКПП, пробег 20 тыс. км., Webasto, сигнализация, камера заднего вида, тонировка, кожаные чехлы, зашита картера, увеличенный клиренс + шипованная зимняя резина, лобовое стекло. **8-914-268-44-74.**

А/м Нива 2003 г.в., инжектор, ОТС. **8-914-268-44-74.**

Сено. **Тел. 3-62-50, 8-968-150-69-97.**

Дьиэ холлоҕоһун, Убайааҥҥа турар, көһөрөн ыларга бэлэм. **Тел. 4-57-20 Василий.**

Ларь морозильный Бирюса 355 за 25 тыс. руб. **8-924-165-32-39.**

Дрова-швырок, выдается квитанция, 9 куб. - 10 тыс. руб. **8-914-229-19-14, 8-924-464-33-92.**

4-хкомн. б/у кв.-ра, 70 кв.м., с большой лоджией, гараж, баня. За 2 млн. 800 тыс. руб. (торг), по желанию мебель. **8-914-104-70-09.**

Испаритель морозильной камеры от холодильника Индезит, новый, в упаковке. **8-968-154-81-42.**

1-комнатную б/у квартиру в Амакинке, после ТСЖ, с косметическим ремонтом, готова к заселению, очень теплая, горячая/холодная вода, 2-й этаж, имеется теплица, огород, рядом д/сад, магазины, хорошие соседи. **8-914-231-84-65.**

Грузовик-двухкабинник TOYOTA HIACE 1995 Г.В., дизель, полный привод, г/п 1650 кг., пробег 148 тыс. км., 2 отопителя, в хорошем состоянии, цена 550 тыс. руб. **8-914-269-70-40.**

Дьахтар дубленка-куртканын, разм. 46-48, 25 тыһ. солк. **8-914-230-64-02.**

А/м Сузуки Эскудо 1998 г.в., 3-й хозяин, цвет серый, ходовка в ИТС, косяки по косметике, цена 350 тыс. руб., торг на месте. **8-914-100-05-35, 8-924-171-88-33.**

Месячные кролики. **8-914-102-59-77.**

А/м УАЗ-фургон 2007 г.в., в хорошем состоянии, музыка, багажник, двойные стекла по кругу, карбюратор, шторы, цена 200 тыс. руб., обмен не предлагать. **Тел. 4-36-54, 8-961-869-91-16.**

А/м RAV4 2002 г.в., цвет серый, объем 1,8, передний привод, ПТС оригинал, аукционный бал 4, 1 хозяйка, в РС(Я) с 2012 г., зимой не эксплуатировалась, заморожена, пробег при покупке 52 тыс. км., сейчас 59 тыс. км., цена 600 тыс. руб., небольшой торг, обмен не предлагать. **8-914-101-65-00.**

Антоновка Крахмальнайыгар өрүс үрдүгэр турар уһаайбаны кытта (1500 кв.м.) холлоҕоһо бүппүт дьиэ (69,9 кв.м.) бииргэ турар гаражтаах атыылаанар. Сыаната 500 тыһ. солк. **8-962-731-51-68.**

8 уонна 12 саастаах быйыл саас төрүүр үчүгэй туруктаах уулаах биэлэри атыылыыбын. Сыаната 75 тыһ. солк., хас биирдиитэ. **Тел. 2-52-67, 8-914-298-17-27.**

Участок под гараж по ул.Кузакова около котельной "Полет". **8-914-100-94-78.**

Үчүгэй протектордаах Gorgiant Off-Road 235/75 R15 УАЗ көлүөһэтэ. Диискэтэ, хаамырата барыта сабыс-саҥа. **8-914-232-49-26, 8-964-429-18-54.**

Продаю или обменяю на меньшее а/м Suzuki Escudo 1998 г.в. **8-964-422-39-39, можно ватсап.**

Суһаллык бу күннэргэ сылгы этин биир атаҕы кэлин өттүн атыылыыбын. Ыйааһына 20 кг., 1 кг. - 350 солк. Атыылаһарга тиэтэйиҥ. **Тел. 3-14-28.**

А/м Тойота Суксид 2006 г.в., объем 1,5 л., цвет синий, кожаные чехлы, ДВД, сигналка А9, багажник, состояние хорошее, за 340 тыс. руб., торг. **8-914-261-97-21 (смс).**

Усадьбу 15 соток в с.Антоновка, мкр. Лэппириэн. **Обращаться: с.Антоновка, ул.Антоновская №1, 8-914-222-02-03.**

Күндү тапталлаах кыракый сиэммит
Рома
ыарахан ыарыыттан ыам ыйын 3 күнүгэр күн сириттэн барбытынан кыыспытыгар Луизаҕа, күтүөппүтүгэр Коляҕа, эдьиийдэригэр Розаҕа, Дашаҕа дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Убайаантан эбэҕит Дария, эҥэҕит Климентий.

Бииргэ үлэлии сылдьыбыт кэллиэгэлэрбитигэр Луиза Климентьевна, Николай Николаевич Семеновтарга, кэллиэгэбит Иван Николаевич Семеновка, эбэлэригэр Альбина Романовнаҕа, Дарья Михайловнаҕа тапталлаах кырачаан уоллара, быраата, сиэннэрэ
СЕМЕНОВ Рома
ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, хомолтобутун холбуубут.

Ньурбатааҕы Пенсионнай Фонд үлэһиттэрэ.

Оскуолаҕа бииргэ үөрэммит улаханнык убаастыыр дьүөгэбитигэр, табаарыспытыгар Луиза Климентьевнаҕа, күтүөппүтүгэр Николай Николаевичка уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр, чугас аймахтарыгар күндү тапталлаах оҕолоро, быраттара, сиэннэрэ
СЕМЕНОВ Рома
ыарахан ыарыыттан эмискэ олохтон барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, хомолтобутун холбуубут.

Убайаан оскуолатын 1994 с. бүтэрбит 11 "б" кылаас үөрэнээччилэрэ, кылаас салайааччыта Бушкова Р.С.

Ытыктыыр, күндүтүк саныыр чугас ыалбыт Альбина Романовна сиэнэ, Николай Николаевич, Луиза Климентьевна Семеновтар оҕолоро, кырачаан
Рома
уһун ыарахан ыарыыттан бу дойдуттан барбытынан ис сүрэхпиттэн кутурҕаннарын үллэстэбит, хомолтолоругар кыттыһабыт. Оҕо ыраас дууһата ырайга көтөр. Хаалааччыларга: төрөппүттэригэр Луиза Климентьевнаҕа, Николай Николаевичка, эбэлэригэр Альбина Романовнаҕа, Дарья Михайловнаҕа, эҥэтигэр Климентий Климентьевичка, чугас аймахтарыгар ыар сүүтүктэрин тулуйалларыгар Таҥара уоскуланы бэлэхтээтин, инники олохторун алҕаатын.

Ивановтар, Николаевтар, Таисия Ивановна Попова.

Бииргэ үөрэммит табаарыспытыгар Коляҕа, кэргэнигэр Луизаҕа, эдьиийдэригэр Розаҕа, Дашаҕа тапталлаах уоллара, быраттара
Рома
оҕо саһыгар уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Кылааһын оҕолоро.

Күндү балтым, эдьиийбит Семенова Луиза Климентьевнаҕа, күтүөппүтүгэр Николай Николаевичка тапталлаах оҕолоро
Рома
уһун ыарахан ыарыы кэнниттэн олохтон туораабытыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбачаантан Андреевтар, Ньурбаттан Ивановтар.

Дириҥник ытыктыыр убайбыт
АНДРЕЕВ
Владимир Алексеевич
ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Мария Григорьевнаҕа, аймахтарыгар, доҕотторугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Быраата Сеня, кийиитэ Роза.

Ньурбачаан нэһилиэгин "Сайдыы" детсадын иитээччитэ, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, оскуола иннинээҕи иитэр үлэ бочуоттаах бэтэрээнэ, бииргэ үлэлиир дьүөгэбит Васильева Лидия Гаврильевна тапталлаах оҕото
ВАСИЛЬЕВ
Гаврил Викторович
бу дьыл ыам ыйын 5 күнүгэр эдэр саһыгар хомолтолоохтук күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбачаан нэһилиэгин "Сайдыы" детсад кэлэктиибэ уонна профкома.

Күндү балтыбыт, эдьиийбит Ньурбачаан олохтооҕо Васильева Лидия Гаврильевнаҕа тапталлаах уола, кыыһыгар Динараҕа быраата
ВАСИЛЬЕВ
Гаврил Викторович
эдэр саһыгар хомолтолоохтук күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбаттан убайа Иван Трофимович, Дьаархантан эдьиийэ Мария Трофимовна дьиэ кэргэттэрэ.

Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К.

НЬУРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна массабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 19.03.2012 с. регистрацияламмыта.

ПИ № ТУ 14-0240

Тэрийэн таһаарааччы: Саха Республикатын "Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыаттара" Автономнай тэрилтэ

Редакция, тэрийэн таһаарааччы, типография аадырыһа: Ньурба к. Ленин уул., 37. Хаһыат сэрэдэҕэ, субуотаҕа тахсар.

Телефоннара:

Редактор-директор - 2-33-32.
Компьютернай отдела - 2-32-65.

e-mail: redakcia06@mail.ru

Индекс: 54880
Тираж 1689.
Сыаната - 20 солк.
Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига 16 ч.
Бэрилиннэ 16 ч.
05.05.2015 с.

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

НЬУРБА

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

12+

2015 сыл
Ыам ыйын
6 күнэ
Сэрэдэ
35 №
(11372)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

1 Маайбытын бэлиэтээтибит

(Фоторепортаж)

1 Маай бырааһынныыктааҕы хаамсыытын бэтэрээннэр уонна улуус бочуоттаах олохтоохторун холуонналара саҕалаата.

1 Маай үлэ коллективтарын сомоҕолоһууларын символынан буолар.

Үөрүүлээх миитингнэ.

Бырааһынныыктааҕы кэнсиэр.

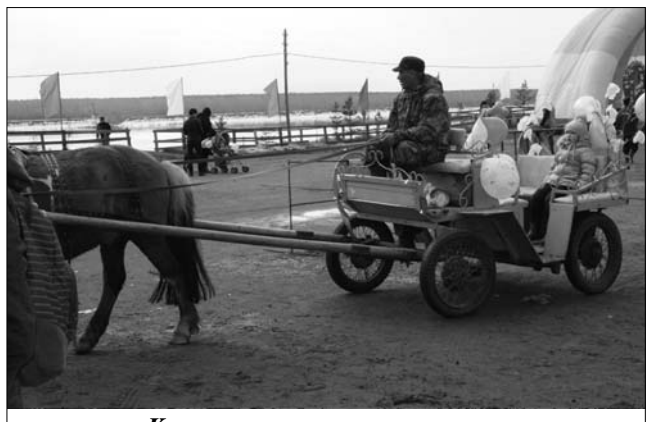

Кырачааннар үөрүүлэрэ үксүүр.

Геннадий АНТОНОВ хаартыскаҕа түһэриилэрэ.

1 Маай – Күндээдэҕэ

Күндээдэтээҕи "Туску" норуот айымныытын дьиэтигэр маай бырааһынныыктара үөрүүлээх быһыыгамайгыга аастылар. Муус устар 30 к. "Кэнчээри" оҕо саада 50 сылын көрсөр үбүлүөйүн чэрчитинэн, үлэһиттэр уонна иитиллээччилэр күүстэринэн кэнсиэр туруорулунна. Дьааһыла саастаах оҕоттон саҕалаан, авангарднай муода араада көрдөрүлүннэ. Төрөппүттэр да бары кыһаллан үнкүү туруорбуттар.

Кыргыттар, уолаттар ансаамбыллара бары тэҥ таҥастаахтара киһи эрэ хараҕын үөрдэр. Араас омук үнкүүтүн пааранан үнкүүлээн сөхтөрдүлэр. Үлэһиттэр да ырыа-тойук арааһын тартылар. Атыы-эргиэн дьаарбаҥката тэриллэн, араас ас хамаҕатык атыылланна. Көхтөөх төрөппүттэргэ грамоталар туттарылыннылар.

1 Маай бырааһынныыгар, урукку дьылларга курдук, нэһилиэк 4 түөлбэтин олохтоохторо шарик, сибэкки, былакаат киэргэллээх колоннанан хааман, кулууп иннигэр муһуннулар. Үөрүү-көтүү, араас тэрээһиннэр, "Флэш-моб", атыы-эргиэн арааһа дьону түмэ тартылар.

"Туску" норуот айымныытын дьиэтин үлэһиттэрэ араас күрэхтэри тэрийэн ыыттылар. Орто саастаах кыргыттарга "Сааскылаана Куо" дьүөгэлиилэр куонкурустарыгар 5 кылаас кыргыттара Милена уонна Аня Герасимовалар кыайыылаах таҕыстылар. Кинилэри күрэхтэ Иринада Ефремова, Альбина Платонова бэлэмнээбиттэр. Саппыкыны быраҕыыга Розалия Игнатьева бастаата. "Куска кучуһан" күрэҕи Анатолий Петров иилээн-саҕалаан ыытта. Түөлбэттэн биирдии эр бэрдэ кытынна, кыайыылааҕынан "Кустук" түөлбэ олохтооҕо Марк Степанов таҕыста. Киэһэ тэрилтэнэн дьүөгэлиилэр төгүрүк остуол тула олорон сиитэс былааччыйа күрэҕэр кытыннылар. Оонньуу оройуттан, көр көҕүлүттэн тутулунна.

Ыам ыйын 2 күнүн киэһэ "Туску" норуот айымныытын дьиэтигэр "Күндээдэ Хотун" куонкурус ыытылынна. Түмүккэ "Күндээдэ Хотун" ааты кыайыылаах Наталия Иванова (ветстанция) сүктэ. Атын кыттаачыларга барыларыгар анал аттар иҥэрилиннилэр: "Сайдам Хотун" - Людмила Григорьева (агрофирма), "Талаан Хотун" - Татьяна Кондратьева (дьаһалта), "Айыы Хотун" - Александра Яковлева (оскуола), "Мааны Хотун" - Розалия Пономарева (оҕо саада).

Ыам ыйын 3 к. улуус бочуоттаах олохтооҕо, СӨ үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ, тыыл уонна педагогическай үлэ бэтэрээнэ, педагогическай наука кандидата, кыраайы үөрэтээччи Васильев Герасим Иванович 87 сааҺЫН **томточчу туолла.**

Оҕону-ыччаты үөрэтиигэ үйэ анараттан ордук кэм устата үлэлээбит ытык кырдьаҕас билигин даҕаны айымныылаах үлэтин салгыы сылдьара үөрүүлээх уонна сөхтөрүө эрэ сөп. Герасим Иванович ыччаттары патриотическай, гражданскай иитиигэ аналлаах 35 кинигэни бэчээттэттэ.

Кэнники Саха сириттэн ыҥырыллан 1941-1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр кыттыбыт буойуннар тустарынан, 7 сиэрийэлээх кинигэлэри бэлэмнээн, үйэтитэр санаалаах үлэлиихамсыы сылдьар. Онтон 5 кинигэтэ күн сирин көрдө: "Саха саллааттара дойду тэбэр сүрэҕэ - Москва көмүскэлигэр" (2011 с.), "Сталинграды көмүскэспит буойуннар" (2013 с.), "Саха сирин ньургун уолаттара тосту уларыйыы сылыгар" (2013 с.), "Ленинград көмүскэлигэр", "Ийэ сиртэн өстөөҕү бүтэһиктээхтик үүрүү" (2015 с.).

Кинигэлэрин матырыйаалларынан Бойобуой уонна үлэҕэ Албан аат Мархатааҕы музейыгар хараллан сытар, 1960-с, 1970-с сылларга Акана уонна Марха оскуолаларын кыһыл суолдьуттара кини салалтатынан үлэлээн, Саха сирин бүтүннүүтүттэн буойуннары кытта суруйсан хомуйбут 760 ахтыылара буолаллар. Итини сэргэ кинигэлэри бэлэмнииригэр Д.Д.Избеков "Якутяне в боях за Родину", историческай наука кандидата Д.Д.Петров "Якутия в годы Великой Отечественной войны" кинигэлэрин туһаммыт. Кинигэлэргэ саха дьонун, ол иһигэр Ньурба оройуонуттан элбэх сэрии кыттыылаахтарын ахтыылара киирбиттэр. Билигин биһиги кэккэбитигэр суох бэтэрээннэр үгүс сыллары нөҥүөлээн сэрии алдьархайдарын туһунан билигин биһиэхэ илэ кэпсиир курдуктар. Бэрт элбэх киһи аата киллэриллэн, кинилэр Аҕа дойду Улуу сэриитигэр кыттыылара арылхайдык көрдөрүллүбүт. Элбэх киһи мантан бэйэлэрин урууларын-аймахтарын туһунан билиэхтэрин сөп. Кинигэлэр Дьокуускай куораттааҕы "СМИК-Мастер. Полиграфия" хампаанньаҕа сороҕо 200, сороҕо 150 ахсаанынан бэчээттэммиттэр.

Ытык кырдьаҕас Герасим Ивановичы олоҕор бэлиэ түгэнинэн уонна саҥа кинигэлэринэн истиҥник эҕэрдэлиибит, итиэннэ үтүө доруобуйаны, ситиһиилэри уонна табыллыыны баҕарабыт!

Геннадий АНТОНОВ.

– Сонун –

Ытык кырдьаҕас дьоһун бэлэхтэрэ

– Сааскы халаан –

Муус устуута эрдэлээтэ

Быйыл Бүлүү ГЭС-ин уутун эрдэ ыыппыттарынан сибээстээн, мууспут устуута хаһаанҥытааҕар даҕаны эрдэ саҕаланна.

Улуус дьаһалтатын гражданскай оборонаҕа уонна ыксаллаах быһыыгамайгыга кылаабынай испэсэлиилиһэ Александр Семенов иһитиннэрэринэн, муус бастаан ыам ыйын 3 күнүгэр хамсаабыта. Ыам ыйын 5 күнүгэр 12 ч. 45 мүн. туругунан Сунтаартан Сиэйэҕэ диэри муус устар, Сиэйэттэн Күндээдэҕэ диэри харан турар, ол эрээри кыралаан хамсыыр. Урукку сылларга муус Күндээдэ анныгар харар этэ, быйыл оннук улахан харыы бэлиэтэнэ илик.

Ньурба к. анныттан саҕалаан Үөһээ Бүлүү сэлиэнньэтигэр диэри муус турар, кыра-кыралаан сыҕарыйар. Ньурба к. анныгар Бүлүү өрүс уутун таһыма 605 см тэҥнэстэ. Критическай таһымҥа (10 м. 50 см) тиийиэ ыраах. Суукка устата уу таһыма 7 см эбилиннэ. Кэнники күннэргэ Бүлүү ГЭС-ин уутун ыыталларын тохтоттулар. Үрэхтэр уулара киириэ эрдэ. Марха өрүс уута эмиэ кыралаан эбиллэ турар, кыра ырбыылаах, билиҥҥитэ муус хамсыы илик.

Улуустааҕы ыксаллаах быһыыгамайгыга хамыыһыйа быһаарыытынан, тустаах сулууспалар күүһүрдүллүбүт режимҥэ көһөрүллэн үлэлииллэр.

Бэйэбит информ.

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ — Кыайыы 70 сылыгар —

Дьоллоох оҕо сааспыт былдьаммыта

Мин төрөппүттэрим Донскойдар, аҕам Илья Николаевич Ньурба, ийэм Евгения Федоровна Уус-Майа оройуоннарыттан төрүттээхтэр. Аҕам репрессияламмыт бырааттыы Донскойдар - Донской С.Н.-I, өрөспүүбүлүкэ сири оҥоруутугар бастакы наркомун, уонна Донской С.Н.-II, өрөспүүбүлүкэ үөрэҕириитин наркомун - сиэн бырааттара этэ. Оттон ийэм булчут эбээн Ф.Ф Бушков кыыһа этэ.

Дьонум 30-с сыллар саҥаларыгар Иркутскайдааҕы пединститут рабфагын бүтэрэн баран, РСФРС үөрэҕириитин министиэристибэтин направлениетынан Красноярскай кыраай ыраах сытар Дьэһиэй бөһүөлэгэр үлэлии барбыттара. Ийэм манна бастакы сэбиэскэй оскуоланы аспыта. Төрөппүттэри көрдөһөн, оҕолору табаныттар, булчуттар, балыксыттар түһүлгэлэриттэн хомуйан үөрэтэрэ, кинилэри сырдыкка, билиигэ сирдиир маҥнайгы учууталларынан буолбута. Аҕам көс норуоттары түмүүннэн, кооперированиеннан, үөрэхтээһининэн дьарыктанара.

Саха Сиригэр төннөн кэлэн баран, кинилэр оччотооҕуга Тимптон оройуон киинигэр, Нагорнай бөһүөлэгэр аҕам орто оскуола дириэктэринэн, ийэм национальнай начаалынай кылаастар учууталларынан анаммыттара. Үлэлии сылдьан, аҕам Дьокуускайдааҕы пединститутка кэтэхтэн үөрэммитэ.

30-с сыллар бүтүүлэригэр төрөппүттэрим Ленинградка барбыттара. Ийэбин А.И. Герцен аатынан пединститут иһинэн национальнай оскуолалар учууталларын бэлэмниир биир сыллаах куурустарга үөрэххэ ыыппыттара. Оччолорго өрөспүүбүлүкэҕэ маассабай репрессиялар үгэннээн турар кэмнэрэ этилэр. Ол хаҥыс долгуннарыгар аҕам убайдара түбэспиттэрэ. Донской диэн фамилияны сүгэ сылдьан өрөспүүбүлүкэҕэ хаалар кутталламмыта. Иннэ гынан аҕам Дьокуускайдааҕы пединституттан А.И. Герцен аатынан Ленинградтааҕы пединститутка көһөн, кэтэхтэн үөрэнэргэ күһэллибитэ. Үөрэҕин бүтэрэн баран Мурманскай уобалас Кировскай куоратыгар учууталынан анаммыта.

Ити сылларга аҕам үлэтинэн Москваҕа үгүстүк сылдьара. Онно биир дойдулаахтарын Ф.Г. Сафроновы, М.Г. Сафроновы, кэнэҕэс өрөспүүбүлүкэ бөдөҥ учуонайдарын, И. Малыкайцевы, оччолорго Москва к. национальнай издательствотын редакторын уонна да атыттары кытары көрсөн, кэпсэтэллэрэ, ыараан иһэр аан дойду балаһыанньатын ырытыһаллара, сэрии буолуо диэн дьааханаллара. Ити куттаныы олохтоох буолан, ийэм үөрэҕин кэнниттэн икки оҕотун илдьэ Саха Сиригэр, Уус-Майа оройуонугар төрөппүттэригэр төннүбүтэ. Тимир суол вокзалын перронугар биһигини ыраах айаҥҥа атаара хаалбыт аҕам күлүгүн үдүк-бадык өйдүүбүн. Ити букатыннаах арахсыы буоларын ким билиэ баарай...

Ол сыл биһиги ийэбитинээн Нагорнай бөһүөлэккэ эрэ тиийбиппит, ийэм билэр дьонугар түспүппүт. Манна кини начаалынай кылаас учууталынан үлэлии киирбитэ. Миигин оҕо саадыгар, кыра бырааппын дьаһылаҕа ылбыттара. Сотору кэминэн Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаламмыта. Мин оҕотук өйбөр Алдан - Большой Невер айан суолугар ытыы турар кырдьаҕас нуучча дьахтара, оҕо саадыгар күн аайы сэрии туһунан кэпсээннэрэ, уоттаах сэрии фронуттан эргиллибит оройуон байыаннай хамыһаарын кытта көрсүһүү, олохтоох нэһилиэнньэ байыаннай бэлэмнэниигэ, стройунан хаамыы, саа сэбин үөрэтэр дьарыктарыгар, тахсар сүпсүлгэннэрэ хаалан хаалбыттар. Биирдэ ийэм түүн үөһүгэр дьиэтигэр кэлэн баран, эдэр учууталлары уонна онус кылааска үөрэнэр уолаттары сэриигэ атаарбыттарын туһунан долгуйан олорон кэпсээбитэ.

Амуро-Якутскай магистраль биһиги олорор дьиэбит таһынан аахара. Ол суолунан күнүстэр-түүннэри фроҥҥа мобилизацияламмыт саллааттары толору тиэммит массыыналар колонналара тохтоло суох айанныыллара. Ийэм биир Уус-Майаттан, Ньурбаттан сылдьар биир дойдулаахтарын көрсөр санаалаах ардыгар остолобуойга тахсар этэ.

Туора сиргэ ийэбит дьаһыладетсаад саастаах икки кыра оҕотун суос-соҕотоҕун көрө-истэ сылдьан, төһөлөөх ыарахаттары көрсөрүн билигин кэлэн өйдүүбүн. Бырааатым ыарытыйар буолан, ийэбинээн сотору-сотору балыыһаҕа сытан эмтэнэн тахсаллара, оттон мин билэр дьоммутугар көрүүгэ хааларым. Нагорнайга күүстээх буурҕа түһэрэ. Маннык күннэргэ ийэм биһигини салааскынан таһара, эбэтэр ыалларыгар хааллартыыра.

И.Н.Донской.

Аска-таҥаска ыарахан балаһыанньабытын сэрии сылларыгар байыаннай сулууспалаахтар дьиэ кэргэттэригэр көрүллэр судаарыстыбаннай өйөбүл балачча чэпчэтэрэ. Ону таһынан биһиги дьиэ кэргэммитигэр аҕабыт доҕотторо уонна биир дойдулаахтара көмөлөһөллөрө. Холобура, Нагорнайга М.И. Егоров дьиэ кэргэнин кытта олус чугастыы этибит. Бу үтүө санаалаах ыалга мин элбэхтик олорбутум, тетя Лиина бэлэмнээбит аһын дьоммор балыыһаҕа илдьэрим. Биһиэхэ "Токарикан" олохтоох колхуос бэрэссэдээтэлэ, Ньурбаттан төрүттээх Павел Иванович Егоров, окрисполком бэрэссэдээтэлэ, Амма оройуонун Лээгин нэһилиэгин киһитэ, эбээн Антипин Павел Петрович элбэхтик сылдьаллара, өрүү туох эмит кэһии тутуурдаах буолаллара, кыһалҕабытын быһаарсаллара. Ордук аҕам үөлээннэҕин, "Алдан золото" кэмбинээккэ хайа инженеринэн үлэлиир Е.С. Софроновы саныыбын. Сырдык хааннаах, номоҕон дьүһүннээх, уһун уҥуохтаах киһи дьиэбитигэр киирэн кэллэҕинэ үөрэ көрсөрбүт, хаһан кэлэрин кэтэһэрбит. Сотору кини кэргэнинээн фроҥҥа ыҥырыллыбыттара. Ол туһунан ийэбэр кэргэнэ субу аттанаары туран оскуолаҕа киирэн эппит этэ. Куппутун туппут дьээдьэ Гошабыт сэрииттэн төннүбэтэҕэ, сураҕа суох сүппүтэ.

Аҕабытын сэрии саҕаланаатын кытта армияҕа ыҥырбыттара уонна кылгастык командирдар куурустарыгар үөрэтэн баран, Ленинградскай фроҥҥа ыыппыттара. Ити курдук кини блокадаламмыт куоракка түбэспитэ. Киниттэн биһиэхэ патриоттуу тыыннаах, хаанымсах өстөөҕү суһаларга толору эрэллээх суруктар кэлэллэрэ. Аҕам сэрии кэнниттэн көрсөрбүтүн ыраланара, "эһээ Горькай" пааркатыгар дьаарбайыахпыт, Москва өрүһүнэн хатааһылыахпыт" диирэ. Миэхэ, улахан уолугар, туһаайан: "Ийэҕэр көмө буол, кыаллыбат суолу, минньигэһи көрдөөмө, кыра бырааккын көрө-истэ сырыт уонна түргэнник аҕарга үөрэн", - диэн суруйара. Блокадаламмыт Ленинград олоҕо-дьаһаҕа ыараханын, доҕотторун, биир дойдулаахтарын туһунан сиһилии кэпсиирэ. Аҕам үөрэҕэ уонна сэрии сылларыгар тыыннаах буолар туһугар турууласпыт олоҕум суола-иитэ суох хаалбатахтара. Килиэпкэ, олох уйгутугар харысхаллаах сыһыаҥҥа, сарсыҥҥы күн хайдах буолуоҕун туһунан куруук саныы сылдьарга иитиллэн тахсыбытым. Бу - мин олоҕум сыаналаах уруоктарын түмүгэ.

1943 саҥатыгар аҕабытыгар "хара суругу" туппуппут. Кинини госпитальга көрбүт Нам киһитэ Н.Н. Бочкарев аҕабыт госпитальга улаханнык ыран-дьүдьэйэн киирбитин, онтон сылтаан тыына быстыбытын биллэрбитэ. Аҕабыт өлбүтүн кэнниттэн Кыһыл Армия офицерын дьиэ кэргэнэ буоларбыт быһыытынан элбэх кэккэ судаарыстыбаннай өйөбүлүнэн туһанар буолбуппут.

Бастакы эрээккэ олороллор: Евгения Федоровна, Роберт уонна Илья Николаевич Донскойдар. Москва. 1939 с.

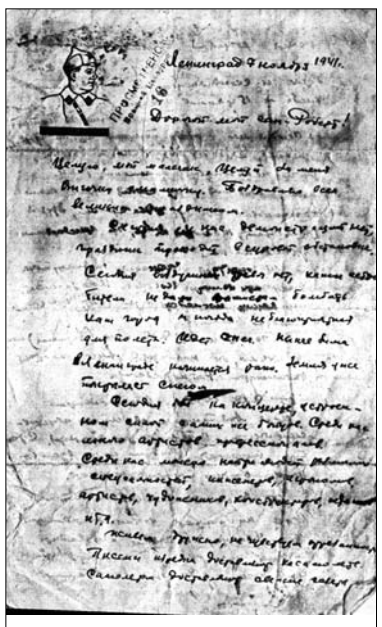
Фронтан аҕам суруга.

Бүгүҥҥү күн мындаатыттан сэрии аас-туор, ыар сылларыгар ийэбит бырааатым биһиккини харыстаан-араҥаччылаан, кыаҕа тиийэринэн аһатан-таҥыннаран, тыыннаах илдьэ хаалбытын, иитэн-үөрэтэн үөрэхтээх, үлэһит дьон гыммытын олус үрдүктүк сыаналыыбын. Ийэм Красноярскай кыраай түгэх дэриэбинэтин оскуолатыгар үлэтин саҕалаан баран, кэлин Тимптон, Уус-Майа, Амма оройуоннарыгар ситиһиилээхтик учууталлаабыта. Кэнники сылларга суут органнарыгар көһөн, Эдьигээн оройуонун судьуйатынан иккитэ талыллан үлэлээбитэ. Мэҥэ-Хаҥалас оройуонугар уонна Дьокуускайга оҕо социальнай тэрилтэлэрин салайбыта. Ийэбит ити оройуоннар социальнай-экономическай сайдыыларыгар үлэтин кылаата Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин, оройуон депутаттарын Сэбиэттэрин бочуоттаах грамоталарынан бэлиэтэммитэ. Хас да төгүл нэһилиэк уонна оройуон Сэбиэттэрин депутатынан талыллыбыта. Уус-Майа оройуонугар биир бастакынан тыылга үлэлээбиттэр саамай бочуоттаах "За доблестный труд в годы Великой Отечественной войны в 1941-1945 г.г." мэтээллэринэн наҕараадаламмыта.

Улуу Кыайыы 70 сылын көрсүөх иннинэ, урукку Нагорнай бөһүөлэкпэр ол ааспыт сэрии кэмнэрин ахта-саныы бара сыныйбыт.

Ф.С.Донской.

Барыта бырааҕыллыбытын, отунан-маһынан саба үүммүтүн көрөн харааста быһыытыйдым. Арай Тимптон үрэххэ өйбөр умнуллубатыы хаалбыт массыына суолун, мас муоста тобоҕун булан көрдүм. Туох эрэ чяугас киһибин көрсүбүт курдук уйадыйан ыллым. Кыра эрдэхпинэ, санаабар, Большой Невер диэки дабайар суол үрдүгэ, уһуна да бэрдэ. Онтум бэрт кыра дабаан эбит. Ийэбин, аҕабын аҕыннным, Малдьаҕар нэһилиэгиттэн төрүттээх эбэбин санаан кэллим.

Хаһан эрэ Нагорнайга уопсастыбаннай олох, үлэ-хамнас күөстүү оргуйара. Билигин манна уучуумпу, көмүс күһүҥҥэ киэркэйбит айылҕа нууралын хам-хаадьаа ыраах айаннаан куугунатар массыыналар тыастара аймаан ылар.

... Сэрии бүтүүтүн биһиги Уус-Майа оройуонун Нуотара бөһүөлэгэр көрсүбүппүт. Ыраах кытыы нэһилиэккэ радио да, телеграфнай сибээс да суоҕа. Онон Кыайыы туһунанүөрүүлээх сураҕы икки күн ааспытын кэннэ бирдэ учаастак начаалынньыгыттан Ринюктан истибиппит. Күнүс миитин, киэһэ улахаттарга хорумуосканан уонна балалайканан үҥкүү бөҕө буолбута, оттон оҕо-аймах түүнү тилэри сэриилэһэн оонньообуппут. Дьон-сэргэ сирэйдэрэ-харахтара сырдаан, сүргэлэрэ көтөҕүллэн, санныларыттан ыар сүгэһэри киэр илгэн чэпчээн хаалбыт курдук буолбуттара. Ырыа-тойук, оһуохай, үҥкүү -битии, көр-нар үрдүк дьол сатыылаабыт күнүгэр көҕүлүттэн тардыллыбыта, уопсай күйгүөр сааскы ыраас салгыҥҥа ыраахха диэри иһиллибитэ.

Биһиги дьиэ кэргэммитигэр аҕам төгүрүк тулаайах хаалбыт сиэн быраата Феодосий иитиллибитэ. Сэрии иннинэ Москваҕа чэпчэки промышленность рабфагар үөрэнэ сырыттаҕына, 1939 с. бүтүүтэ армияҕа ыҥырбыттара. Кини Аҕа дойду Улуу сэриитин сибээс ротатын састаабыгар Львов куорат анныгар көрсүбүтэ. Саха хорсун саллаата өстөөх уйатыгар, Берлиҥҥэ тиийбитэ, рейхстаг истиэнэтигэр "Были мы из Якутии Донской Ф.С., из Чувашии Конов Ф.Ф. 8/5-45" диэн кыайыылаах сургун хаалларбыта. 1946 с. демобилизациялаан баран, биһигини Уус-Майа оройуонугар булбута.

Сэрии кэнниттэн Феодосий Семенович таһаарылаахтык үлэлээбитэ-хамсаабыта, Саха Сирин радионан уонна телевидениенан биэриитин, суруналыыстыкатын Кэмитиэтин ситиһиилээхтик салайбыта. Элбэх сыл устата Хоту, Сибиир уонна Дальнай Восток аҕыйах ахсааннаах төрүт норуоттарын социальнай-экономическай сайдыыга киириилэрин чинчийбитэ, бүтүн дойдуга биллэр северовед-учуонайыгар тиийэ үүммүтэ. Килбиэннээх үлэтин иһин Ф.С. Донскойга СӨ Бочуоттаах гражданинын, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитин, СО РАН үтүөлээх бэтэрээнин, Ньурба уонна Эбээн-Бытантай оройуоннарын бочуоттаах гражданинын ааттара иҥэриллибиттэрэ. Феодосий Семенович аҕыс оҕону төрөтөн, иитэн-үөрэттэрэн олох суолугар үктэннэрбитэ, отуттан тахса сиэн, хос сиэн эһээтэ буолбута. Кини 2013 с. ахсыннны ыйыгар олохтон туораабыта уонна бэйэтин кэриэһинэн Ньурба оройуонугар, төрөөбүт-үөскээбит Малдьаҕарын нэһилиэгэр көмүс уҥуоҕа халлыбыта.

Репрессиялар, Аҕа дойду Улуу сэриитэ биһиги дьиэ кэргэммитигэр сүппэт-оспот баастары хаалларбыттара. Төрөппүттэрим олоххо ыралара, былааннара үрэллибиттэрэ, Кыайыы алтаарыгар аҕабыт сырдык тыынын толук ууран, ийэбит эдэр сааһыгар уоскуйууну билбэт огдообонон хаалбыта, биһигиттэн кыһалҕаны билбэт дьоллоох оҕо сааспыт былдьаммыта.

Мин охотоведка үөрэммитим, идэбинэн Эдьигээн оройуонугар үлэлээбитим. 40-ттан тахса сыл РАН институттарыгар, Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын академиятыгар научнай-педагогическай үлэнэн дьарыктаммытым. СО РАН үтүөлээх бэтэрээнэбин, тыыл бэтэрээнэбин, туйгун үлэбин туоһулуур судаарыстыбаннай уонна уопсастыбаннай кэккэ бэлиэлэрдээхпин. Билигин бочуоттаах сынньалаҥҥа олоробун.

Ыстатыйабын поэт Роберт Рождественскай "Хотя мы были маленькими, мы тоже победили в той войне!" диэн сэрии сылларгаҕа оҕо сааһым туһунан толору этэр тылларынан түмүктүүбүн.

Роберт Ильич ДОНСКОЙ,
экономическай наука кандидата,
СО РАН үтүөлээх бэтэрээнэ,
тыыл бэтэрээнэ.
Дьокуускай к.

Нууччалыыттан Раиса НИКИФОРОВА тылбаастаата.

– Сонун –

“Арчыга” көрсүһүү

Ньурба ороЙуонун прокуратуратыгыр бу күннэргэ "Арчы" реабилитационнай киин иитиллээччилэрин кытта көрсүһүү буолан ааста.

Көрсүһүү Улуу Кыайыы 70 с. үбүлүөйүн кэрчигэр ананан, аһаҕас кэпсэтии быһыытынан ааста.

Оҕолорго оройуон прокурора уонна прокурор старшай көмөлөһөччүтэ Федорова А.В., остуол тула чэй иһэ олорон сокуон ирдэбиллэрин туһунан кэпсээтилэр. Оҕолор кэпсэтиигэ көхтөөх кыттыыны ылан, элбэх судургута суох боппуруостарыгар сөптөөх, толору эппиэти ыланнар дуоһуйдулар. Үксүн оҕолор прокуратура, полиция үлэтин интэриэһиргээн ыйыталастылар.

Маннык тэрээһиннэр оҕолор да, прокуратура да, “Арчы” реабилитационнай киин үлэһиттэрин да өттүлэриттэн кэрэхсэбили ылла.

Прокуратура уонна “Арчы” сыллааҕы былаан оҥостон оҕолору кытта көрсүһүүнү элбэтэргэ былааннанна. 2015 сыл иһигэр көрсүһүүлэр култуурнай-маассабай уонна спортивнай оонньуулларга кубулуйуохтара, "Подросток и закон" диэн оонньуу ыытыллыаҕа.

Оройуон прокурора "Арчы" кыракый иитиллээччилэригэр көрсүһүү таһынан бэлэх курдук онньуурдары туттартаата, көрсүһүүгэ кыттыбыт оҕолорго "Юнион" кинотеатрга "Мстители" диэн киинэҕэ сылдьарга билиэттэри бэлэхтээтэ.

А.Р. ИЛЬИН,
Ньурба оройуонун прокурора,
юстиция младшай советника.

– Редакция почтата –

Кырдьаҕас киһи алгыспын аныыбын

Мин, бастакы группалаах инбэлиит, 76-с хаарбын уулларан, 77-бэр үктэнэн турар Мэҥэдьэк нэһилиэгин олохтооҕо Егоров Иван Иванович бу соторутааҕыта Маалыкайга - учаастактааҕы балыыһабар сытан, эмтэнэн кэллим. Үөлээннээҕим, 79-с хаарын ууллардыт, Арассыыйа доруобуйа харыстабылын үтүөлээх бырааһа, Николай Наумович Николаев кэм да үлэлии-хамсыы сылдьар. Саахыгар холооно суох эрчимнээхтик үктэнэн, көрөн-истэн, үс күн устата үгээрбин эмтээтэ. Бу балыыһаҕа, эдэр эрээри уоппуттаах быраас Герман Иванович Евсеев эмиэ дьон махталын ылан үлэлии сылдьар. Балыыһаҕа сытар ыарыһахтары көрөр-истэр медүлэһиттэр, тотоойутук аһатар повардар, сууйар-сотор санитаркалар бары да олус элэккэй кыргыттар.

Бу билиҥҥи балыыһаны Николай Наумович, Федот Тумусов САПИ салайааччыта буола сыыттаҕына, туруулаһан туруорсан туттаран, 1995 сыллаахха үлэҕэ киллэттэрбитэ. Николай Наумович ол саҕаттан билиҥҥэ диэри экология боппуруоһугар: Накыын, ракета тобоҕун, Кратон-3 тула, Иван Семенович Бурцевтыын алтыһан бэркэ үлэлиир. Мунньах аайы дьон доруобуйата айгыраабытын туһунан чахчылар, сөптөөх көмө оҥоһуллуохтааҕын тустарынан тыл этэр, туруорсар. Дьону-сэргэни абыраабыт балыыһабыт барахсан дьиэтэ саахырда, кырыйда. Тээбиринэ барыта эргэрдэ, иһитэ-хомуоһа аҕыйаата. 35 ыарыһах сытар куойкатын кыччатан-аччатан, балыыһа билигин 13 эрэ сытар миэстэлээх. Санаан көрүҥ - үс нэһилиэги хааччыйар балыыһа! Ону даҕаны, Николай Наумович сабыдыала улаханыттан бу балыыһа баар дуу, дии саныыбын. Бу аҕыйах хонуктааҕыта Малдьаҕардааҕы ФАП саҥа толору хаачыллыылаах дьиэҕэ киирбитин истэ, көрө олорон, биэс тыһыынчаҕа чугаһыыр нэһилиэнньэлээх үс нэһилиэк олохтоохторо бу баар-суох сытар балыыһабыт эмиэ итинник дьиэлэниэн ис сүрэхпититтэн баҕарабыт.

Мин балыыһаҕа сыппыппыттан сэдиптээн, бу үрүҥ халаатаах аанньаллары кытары хас сылтан, тоҕо, хайдах балаһыанньаҕа алтыспыппын ырыта саанатым.

Аан бастаан, 1991 сыллаахха сүрэхпинэн ыалдьан өлө сыспытым. "Тура сылдьан инфарктаабыккын" диэн, инбэлииккэ ыыта сатаабыттара. Ол саҕана, атахпар тура сылдьар киһи, "инбэлиит" диэн тылтан өһүргэнэн, буолумматаҕым. Төттөрүтүн, үрдүк биэнсийэҕэ бараары, икки үлэҕэ үлэлээбитим: маҕаһыыҥҥа хачыгаардаабытым, Хатыы отделениетыгар үүт таспытым, сайыныгар "Ойбон Күөлүн" күрүөлээбитим. Ол аата, балыыһа үлэһиттэрин кытары доҕордоспутум үйэ чиэппэрэ буолара чугаһаабыт.

Саамай махтанар киһим - Светлана Ивановна. 1985 сыллаахха Ньурбаҕа киниэхэ хараҕпын аан бастаан операциялаппытым. Хатыыттан уонча киһини табыллан операциялаабыта. Дьэ, чахчы бэйэтин үлэтин баһылаабыт быраас. Үлэни сыаналыыр буоллахха, кини сыралаах үлэтин сыаналыахтаахтар. Төһөлөөх киһи хараҕа сабыллан хараҥаҕа киирбитин, сырдыкка таһаарбыта буолуой; төһөлөөх киһиэхэ дьолу көрөр үөрүүнү биэрбитэ буолуой?!

Уонча сыллааҕыта медкииҥнэ көрдөрбүтүм. 4-5 сыллааҕыта Дьокуускайга гериатрия кырдьаҕастар балыыһаларыгар сыппытым. Полина Ивановна диэн эдэркээн быраас бэркэ көрбүтэ-истибитэ. Медкиин, балыыһа туох баар үлэһиттэрэ ол эйэҕэстэрин, кыһамнылаахтарын.

Түөрт сыллааҕыта атахпынан хаампат буолан норуот эмчитигэр Уус-Алдаҥҥа тахсан эмтэнэн киирбитим уонна күн бүгүҥҥэ диэри хайдах сатанарынан хааман, хамсаан кэллим. Ол иһин этиэхпин баҕарабын: норуот эмчиттэрэ да, балыыһа үлэһиттэрэ да иккиэн тэҥ билиилээхтэр, иккиэн биир дьайыылаахтар диэн.

2014 сыллаахха Дьокуускайдааҕы харах балыыһатыгар сытан, Иннокентий Николаевич диэн эдэркээн нуучча уолугар катаракта уонна глаукома диэн ыарыылларбар икки төгүл операция оҥорторбутум. Онтум аны буор-босхо. Операцияланыам иннинэ салапаан нөҥүө көрөр курдугум, билигин чуолкайдык көрөбүн. Харах балыыһатын бары үлэһиттэрэ эмиэ сүрдээх элэккэйдэр, үөрэ-көтө сылдьаллар.

Бэйэм нэһилиэгим ФАП-бын үлэһиттэригэр эмиэ махталым мунура суох. Түүн буоллун, өрөбүл буоллун - ыҥырдым да кэлэ тураллар. Кыаммат киһи охтон хааларым кэмэ суох. Биирдэ ыалым Өлөксөөндүрдээххэ тахсан баран охтон, оһох тимир кырыытыгар чэчэгэйбинэн баран түстүм. Кыа хаан буолан олордохпуна, биэксэл Шура кэлэн сууйан-сотон, бэрэбээскилээн, дьиэбэр илдьэн абыраабыта. Кэргэним балта, ФАП сэбиэдиссэйэ, биэксэл Тоня киирэ-тахса көрөр. Кини суоҕуна, ардыгар, түүн сиэстэрэ Маша кэлэн, укуол биэрэн тыыммын уһатар.

Баҕарар баҕам - үрүҥ халаатаах аанньалларым бүөбэйдээһиннэринэн 100 сааспар тиийбит киһи диэн! Дьон доруобуйата чөл буоларын туһугар бары хайысхаҕа үлэлиир бар дьоммор барыларыгар алгыс үтүөтүн аныыбын! Үлэҕит көдьүүстээх, таһаарылаах, түмүктээх буоллун! Алгыс баһа сыаланнын!

И.И.ЕГОРОВ,
сэрии сылын оҕото,
сэрии тулаайаҕа.

– Внимание населения –

ГИМС предупреждает: Ледоход

Во время весеннего паводка нередко происходят несчастные случаи с людьми на льду, особенно с детьми.

Ледоход привлекает внимание детей и взрослых, однако лед коварен, он не прощает беспечности и неосторожности.

В эту пору нужно быть предельно осторожными, так как под воздействием воды и льда берега размываются и обваливаются. Поэтому стоять на краю обрывистого берега опасно. Будьте внимательны!

В период паводка, во избежание случаев гибели на воде категорически запрещаются игры и шалости на льду, катание на плавающих льдинах, плотах. А если уж стряслась с кем беда на льду, не оставайтесь безмолвными свидетелями, зовите на помощь людей и посильно помогайте сами всеми подручными средствами, соблюдая осторожность.

Во время ледохода запрещается пользоваться моторными лодками, резиновыми лодками, катерами.

Жители, оказавшиеся в затопляемых местах должны поднять имущество на более высокие места, а сами эвакуироваться в незатопляемые места, взяв с собой документы, продукты питания и теплые вещи.

ГРАЖДАНЕ! Будьте осторожны на льду и на воде.

Если рядом случилась беда. не проходите мимо, не оставляйте попавшего в беду человека без помощи. Выход можно найти из любого опасного положения, только не нужно терять самообладание и поддаваться панике.

ПОМНИТЕ! Если от Вас потребуется немедленная и решительная помощь, будьте всегда готовы оказать ее.

Киэҥ Ньурбаны хоһоонугар хоһуйбут, ырыатыгар ыллаппыт, кэпсээнигэр киллэрбит, сэһэнигэр сырдаппыт Саха сирин биллэр суруйааччылара, биһиги биир дойдулаахтарбыт Н.ИХаритонов - Николай Чуор уонна С.П.Федотов үбүлүөйдээх сылларыгар анаан, оройуоннааҕы "Айар кут" күрэх торума

Тэрийээччилэр: Култуура уонна норуот айымныытын салалтата, Н.И.Харитонов аатынан "Кыталык"КД, Саха сирин суруйааччыларын союоа;

Күрэх сыала-соруга: Россия үрдүнэн литература сылын чэрчитинэн, ийэ тыл сүмэтин иҥэриммит айар куттаах, суруйар дьоҕурдаах саҥа тахсан эрэр талааннары көрдөөһүн, дьон сэҥээриитигэр таһаарыы, саҥа сонун айымныыларынан аҕаачыларыларга бэлэх уунуу;

Күрэх усулуобуйата:

- Кыттааччылары саастарынан көрөн икки бөлөххө араарыллар:

1 бөлөх - 11-18 саастаахтар;

2 бөлөх - 19-40 саастаахтар;

- Айымныы көрүҥүн (хоһоону, прозаны, драматическай айымныыны) талыы көҥүл;

- Айар темата уонна ахсаана хааччахтаммат;

- Дьүүллүүр сүбэ айымныы ис хоһоонун, уус-уран тылын эгэлгэтин, дорҕоон дьүөрэлэһиитин, рифма тутуһууну сыаналыыр.

Күрэх ирдэбиллэрэ:

1. Айымныы бэчээттэммитинэн 2 экземпляр ону таһынан электроннай көрүҥүнэн бэриллэр;

2. Бэчээккэ булгуччулаах ирдэбиллэр: 12 кегль, 1,5 интервал, шрифт - Times New Roman; Сахалыы текст - Times Sakha.

3. Кыттааччы айымныыларын 2015 сыл бэс ыйын 1 күнүгэр диэри тэрийэр хамыыһыйаҕа (Ньурба к., Октябрьскай уулусса 5 нүөмэригэр "Кыталык" КД тиксэрэр.

4. Паспорт, ИНН, СНИЛС, телефон нүөмэрэ бэриллэр;

Дьүүллүүр сүбэҕэ Саха сирин ааттаах-суоллаах суруйааччылара, поэттара үлэлиэхтэрэ.

Күрэх кыайыылаахтарын бэлиэтээһин "Ньурба көмүс күһүнгэр" балаҕан ыйыгар ыытыллыаҕа.

Билсэр телефоннаргыт: Култуура уонна норуот айымныытын салалтата - Ноева Маргарита Романовна - 2-49-58, 8-914-301-85-52; "Кыталык" КД директор Расторгуева Оксана Сергеевна - 2-32-61; Вахта 2-36-07; Николаева Розалия Николаевна - 8-984-104-02-54; Федотова Валентина Дмитриевна - 8-914-265-83-42.

Улуу Кыайыы 70 сылыгар аналлаах "Өрөгөй Кынаттаах ырыалар!" патриотическай ырыа күрэҕин балаһыанньата

Буолар сирэ: Ньурба куората, Кыайыы Болуоссата.

Күнэ-ыйа: Ыам ыйын 8 күнэ, 2015 сыл.

Күрэх сыала-соруга: Кыайыы 70 сылынан патриотическай ырыалары нэһилиэнньэ киэҥ араҥатыгар тарҕатыы, талааннаах толороччулары арыйыы, дьон-сэргэ киэҥ дьүүлүгэр тириэрдии, билиһиннэрии.

Күрэх ирдэбиллэрэ:

- Кыттааччыттан байыаннай темаҕа, эбэтэр сэрии саҕанааҕы ырыа ирдэнэр;

- Кыттааччы таҥаһа-саба ырыатыгар сөп түбэһиэхтээх;

- Толороччулар ахсааннара, саастара хааччахтаммат;

- Ырыа доҕуһуола көҥүл (баян, фонограмма, гитара о.д.а);

Күрэх түмүгүнэн кыайыылаахтары бэлиэтээһин.

Кыттыан баҕалаах дьоннор билсэр тел.: 8-914-225-37-72, 8-984-114-02-83.

– Реклама –

Сдаю

Услуги гостиницы посуточно, имеется гараж, рядом медцентр, оплата умеренная. **Тел. 33-45-78, 8-914-294-70-22, 8-914-274-83-45.**

Разное

Скину игры XBOX 360 (фрибут) на ваш хард или флешку по 200 руб. за 1 игру (FIFA 15, NHL 14, PES 15, GTA V и т.д. около 130 игр). **8-914-826-56-50.**

Услуги

Услуги электрика. **8-914-289-39-95.**

Услуги водовоза 1 бочка - 100 руб. **8-914-283-20-34, 8-914-253-21-02.**

Сантехнические услуги любой сложности: установка раковин, унитазов, ванн, душевых кабинок, бачков, стиральных машин-автоматов и т.д., также канилизация, септик. Работаем без выходных. Качество, аккуратность гарантируем. **8-914-309-88-92, 8-914-308-70-59.**

Услуги а/м ЗИЛ-131 (самосвал). **Тел. 2-21-02, 8-914-230-83-95.**

Помощь в регистрации документов на дома, участки со сложными оформлениями на собственность. Есть участки на продажу: ул.Лесная №29, ул.Д.Убаян №61, в перспективе выйдут на продажу участок с домом по ул.Ленина и 3-комнатная кв. по ул.Чусовского. **Тел. 2-38-02, 8-914-293-59-30.**

Ремонт швейных и стрирального машин на дому, по стиральным машинам-автоматам тоже. В наличии запчасти и ножи к электромясорубкам завода “Ротор”, концерна “Аксион”, подвески к центрифугам “Фея”. **Тел. 2-38-02, 8-914-293-59-30.**

Работа перфоратора (септик, ямы под туалет) выезд в наслега. **8-914-293-21-23.**

Принимаю заказы на качественное изготовление евровагонки, наличников, плинтуса из сосновой доски. Все по прошлогодним ценам. **8-914-229-89-71, 8-914-234-59-76.**

Ритуальные услуги, венки, гробы, кресты, памятники из гранита по городским ценам с доставкой. **Тел. 2-48-81, 8-914-112-56-84.**

Сборка и реставрация мебели. Быстро, качественно, недорого. **8-984-103-70-54, 8-962-736-22-56.**

– Редакция почтата –

Туһалаах буолаарай

Элбэх квартиралаах дьиэлэргэ олорор куорат олохтоохторун болҕомтолоругар баҕар туһалаах буолаарай диэн кыра кэрчик сүбэлэри тобуллахха дьэ маннык.

Дьиэбит иһигэр-таһыгар быстах кыра ол-бу өрөмүөн, өрө тардыы, ыраахырдыы, хаар-ардах ууларын ханаабанан ыытыы уо.д.а. үлэлэр син элбэхтэр. Капитальнай өрөмүөнҥэ диэн квадратнай миэтэрэтигэр 3 солк. кэриҥэ хомуллар. Хаһан өрөмүөн оҥоһуллуо биллибэт, ону кэтэспэккэ дьиэбит да эргэрэн хаарбах турукка киирэрэ буолуо. Салайар хампаанньалар ити быстах өрөмүөннэри сайаапка-сайабылыанньа суруйан харчы-үп квартираларынан сөбүлэһэн хомуйдахпытына киһи, биригээдэ ыытан оҥорторуохпут диэн эрэннэрэллэр.

Ол оннугар бу элбэх квартиралаах дьиэлэргэ син араас быстах өрөмүөн үлэлэригэр сыстаҕас киһини, бу дьиэлэр старосталара диэххэ дуу испииһэк-биэдэмэс оҥорон төһө үлэ толорулларын сөпкө сыаналаан тутатына харчы хомуйан оҥотторо охсоллоро ордук буолуо этэ. Дьэ манна олохтоохтор сөпкө өйдөөн, харчыбыт иҥин суох диэн аһара мөрөйдөспөккө биэрэ-ууна охсоллоро ордук буолуо этэ. Билиҥҥи үйэҕэ босхо үлэ суох, туох барыта төлөнүөхтээх, махталынан-баһыыбанан аһара ырааппаккыт, ол оҥорбут-өрөмүөннээбит киһиҥ синбиир сырата-сылбата, сынньанар да бириэмэтэ барар. Аны ол араас матырыйаалын булара-талара да сыттаҕа дии, барытын муннун анныгар ким да ууран биэрбэтэ чуолкай.

Онон бу элбэх квартиралаах дьиэлэргэ араас идэлээх, ону-маны өрө тардыах, оҥоруох дьоннор син биир бааллар. Олору сатаан туһаныахха, уруккулуу судаарыстыба бас билэр дьиэлэрэ буолбатахтар, чааһынай бас билэр дьиэлэрбит. Сыл-хонук аастаҕын аайы хапыталыысым дьиҥнээх ис туруктара тус олохпутугар аргыый да буоллар өтөн киирэ тураллар. Урут судаарыстыбаҕа, араас былаас уорганнарыгар сигэнэрбит, онтубутун аныгы олох ис дьиҥэ, сабыдыала өйбүтүгэр-санаабытыгар киирэрэ наһаа бытаан. Бэлэмнэ, ким эрэ кэлэн өрө тардарыгар үөрэммиппит аһан испэтэ сытар.

Биллэр да дьыаланы тоҕо бу мачаачайдаатыҥ диир буоллаххытына, биһиги олорор дьиэбитин уонна ол таһынааҕы территорияны урут Прокопьев Н. диэн Амакинскай экспедиция бэтэрээнэ көрөн-истэн, булан-талан барытын гынара. Кини бу орто дойдуттан ыалдьан барбытын кэннэ сыыйа-баайа биирэгэ олорор дьонум: "Ити подъездпыт лаампата умайбыт, киирэр-тахсар халҕаммыт кыайан киэҥник аһыллыбат, кэтит самыылаахтар, уойбут-топпут көрүҥнээхтэр нэһиилэ кыбыллан аахабыт, үлэлээбэт, таах сылдьар киһи биир-биэс харчыта суох оҥоруо этэ", - диэн сотору-сотору мээрилээн тылларынан оонньууллара элбэх.

Умайбыт лаампаны 20-30 солк. харыһыйан адьас уларытыахтара суоҕа. Салайар хампаанньа биир сылга биэрэр уонча лаампата биир подъезд 4 лаампатын аҕыйах ый эрэ толуйар. Ким эмэ уларытар ини диэн кэтэһэманаһа сатаан баран, хайыахпыный, ыаллардар мөҕүттэ-мөҕүттэ биэнсийэм харчытыттан лаампа атыылаһан олордорбор тиийэбин. 2010 с. дьиэбитин хапытаалынай өрөмүөннүүллэригэр өссө 18-20 см көтөхтөрүҥ диэни истибэтэхтэрэ. Подъездпыт тас пристройун муостатыгар атын подъездтан тут-туллубут уу киирэр, турбатын адьас үрдүтүнэн эрэ сабан оҥорбуттара. Тас аан холуодатын үрдэтэн халҕаны кылгатан оҥорботохторо. Дьиэбит сылын аайы аллараа түһэ турар, онон халҕаммыт үөһээ-аллараа өттүлэриттэн эрбээн, үөһэ таһааран саайан син киэҥник аһыллар-сабыллар буолла бадахтаах.

Аны туран быйыл туттуллубут уубутун таһар массыыналар алдьананнар уубут аһара таһымнаан сүүрэр турбабытын батан дьиэбит, подъездпыт иһин толорон килиэ муус буолан олордубут. Сэрии бэтэрээнэ олорор дьиэтэ буолан кэлэн көрө сылдьыбыттара да күттүөннээҕи тугу да оҥорботохторо, сол курдук халлаан бэйэтэ уулларбыта.

Ый аайы коммунальнай өҥө иһин төлүүр счет-квитанциябытыгар "Управление домами" уонна "электроснабжение мест общего пользования" диэн строкаларынан балачча суумманы төлүүбүт да, бу тэрилтэлэрбит сүрүн үлэлэрин ситэ толорботтор. Управдомами кэрийэ сылдьан олохтоохтор дьиэлэригэр суһаллык туох оҥоһуллуохтааҕын билэ-көрө сылдьыахтаах. Онтон электриктэр ыйга биирдэ эрэ кэлэн уопсай счетчик көрдөрүүтүн сурунан баралларын таһынан умайбыт лаампалары олохтоохтор эттилэр да уларытан иһиэхтээх этилэр да, ол барыта биһиэхэ кыаллыбат. Олохпут-дьаһахпыт тупсан иһэрэ нэс оҕустуу олус бытаан.

Чахчы бэйэлэрин харыстаммакка, тус инникилэрин көрүммэккэ дьон-норуот туһугар тахсылаахтык үлэлээбит, салайбыт үтүө дьоннорунан Николаев Иван Васильевич, Петрова Варвара Андреевна: "Сөбүн атын дойдуларынан, сирдэринэн үлэлээтибит, аны төрөөбүт-үөскээбит оройуоммутугар туһаны аҕалбыт киһи", - диэн кэлэннэр оройуон социальнай-экономическай сайдыытыгар улаханнык биллэр-көстөр укулааттары оҥорбуттарын мэлдьэһэр кыахпыт суох.

Олох-дьаһах араас көрүҥнээх өҥөлөрүн иһин дьиэни, квартираны бас билээччи ый аайы төлүүр счет-квитанция диэн бланкалара финансовай-экономическай үөрэҕэ суох киһи соччо араарбат эриэккэстээх документтаах. Үөһээ тэрилтэ ирдиир, госстандарт ирдэбилэ диэн куотуналлар да, манна төһө да компьютер буолтун иһин, син биир ол компьютерга киһи олорор, кини да сыыһар буоллаҕа. Көннөрү калькуляторынан суоттаатахпытына төлүүр-биэрэр харчыбытыгар сөпсөспөппүт син биир баар буолар. Дьиэ иэнэ уларыйбат, олорор дьон ахсаана эбиллибэт, туһанар уубут счетчиктаах да ыйдааҕы төлөбүрбүт уларыйа-эбиллэ турар, онтон тариф от ыйын 1 күнүттэн эрэ үрдүөхтээх этэ.

Ол бу "сальдо на конец месяца, перерасчет, скидка, корректировка" диэннэрэ, "начисление" кэнниттэн "сумма к оплате" икки төгүл эбиллибит дуу сууммата суоттаатахха сөп түбэспэтэ хайа баҕарар киһини толкуйдатар. Билиҥҥи олохпут араас көстүүлэрэ ону да туоһулууллар, сиэбэт-аһаабат чахчы чиэһинэй, суобастаах киһини булар аҕыйаан иһэр курдук. "Ким сатабыллаах, ол саһыл саҕалаах", - диэбиккэ дылы.

Онон, Управляющай компания, ТСЖ, УК СИТИМ уонна "Коммунтеплосбыт" Ньурбатааҕы учаастак филиала нэһилиэнньэҕэ счет-квитанция ед.измерениетын, тарибын, начислениетын ыйынан эрэ ааҕан төлүүр өйдөнүмтүө бланкатын ылынара буоллар. Оттон төлөөбөт, уһатар килийиэннэргэ ама туспа документ оҥоһуллубат буоллаҕай. Сиэрдээхтик, улгумнук ыйын аайы төлүүр килийиэннэргит баҕа санаалара итинник.

Кыыдаан кыһыммыт ааһан, тоҥорбокко, саахалламмакка дьылы туоратан, итиинэн хаачыйбыт котельнайдарбыт үлэһиттэригэр махтал тылларын этэбит.

ЕГОРОВ В.И.,
Ньурба олохтооҕо.

Спорт, үлэ, кэрэ кэрэһитэ

Бу сэргэстэспит боростуой үс тыл биһиги Туолабыт, Анатолийбыт, Анатолий Васильевичпыт, биһиги Мэҥэдьэк нэһилиэкпит ахтар-саныыр киһитин, эрэллээх доҕорун, таптыыр табаарыһын олоҕун, үлэтин-хамнаһын, кини талаанын ырылыччы кэпсиир дириҥ ис хоһоонноох тылларынан буоллулар.

"Спорт, үлэ, кэрэ кэрэһитэ" диэн аатталаах тупсаҕай оҥоһуулаах кинигэни бу сыл муус устар 4 күнүгэр "Бичик" НКК нэһилиэк дьонугар бэлэхтээтэ. 100 экземплярынан тахсыбыт кинигэ бу күн сүүһүнэн киһиэхэ бэриллибитэ - кинини таптыыр-ытыктыыр, ахтар-саныыр, суохтуур дьоносэргэтэ үгүһүн туоһулуур. "Бичик" НКК дириэктэрэ Егоров А.В., редактора Луковцев В.Н., саха норуотун суруйааччыта Иван Мигалкин, "Чолбон" сурунаал редактора Иван Ойуур күндү ыалдьыттарынан буоллулар. Ахтыылары Манчаарылар эдьиийдэрэ Васильева М.К., саҥастара Егорова А.М. уонна Анатолий балта Ксенофонтова Т.В. хомуйан бэчээккэ бэлэмнээтилэр.

Кинигэ сүрэхтэниитигэр Анатолийы кытары алтыспыт дьонсэргэ кинини истиҥник-иһирэхтик аҕыннылар, кэллиэгэлэрэ кини айан хаалларбыт элбэх хоһоонун аахтылар, аймахтара ырыатын ыллаатылар. Суруйааччы Иван Мигалкин Анатолий хоһооннорун, киһи эрэ истэ олоруох курдук ырытан баран, "Поэт олорон ааспыт эбит" диэн Анатолий айымньыларын үрдүктүк сыаналаата. Кини хоһоонноро кэпсээн курдук ис хоһооннооктор, матыыптара дьикти уратылар. Анатолий, бырааттара Аркадий уонна Матвей ырыалара, хоһоонноро "Ырыаны ымыы оҥостубут Манчаарылар" диэн аатталаах дискэҕэ бэйэтин, кэргэнин, балтыларын, кыыһын уонна уолун толорууларыгар киирбиттэр. Дискэ, биһиги нэһилиэк киэн туттар киһибит Потапов Д.К. көмөтүнэн таҕыста. Анатолий Васильевич балтылара, кинигэ тахсарыгар быһаччы үлэлэспит бары дьонноругар, ону таһынан, санаа сахпыт, өйөбүл буолбут "Мэҥэдьэк нэһилиэгэ" дьаһалта баһылыгар Егоров И.В. барҕа махталларын эттилэр.

Толя туһунан ахтан-санаан аахар - хаалбыттар киниэхэ, күндү киһибитигэр, бүтэһик бэлэхпит буолар. Ол - кини бу орто дойдуга олорбут кылгас олоҕо суола суох хаалбатаҕын, бу сиргэ көдьүүстээх үлэтэ сиик буолан симэлийбэтэҕин, киһи киэнэ килбиэннээҕэ олорон ааспытын туоһулуур тылларбыт буолаллар.

Туола биһиги кылааспыт саамай көрсүө-сэмэй, килбик-симик, саҥата-иҥэтэ суох, хаһан да инники буола сатаабат уолчаана этэ. Кини - үлэһит, хоһуун аҕата Манчаары уонна Герой-ийэ Кылааһа бастакы оҕолоро, тоҕус балтыларыгар уонна бырааттарыгар мичилийбит харахтаах эйэҕэс убайдара, кэлин дурдалара-хаххалара, муударай сүбэһиттэрэ этэ. Туола оҕо сылдьан, бэйэтэ да этэринии, биһиги да өйдөөн хаалбыппытынан, мөлтөх доруобуйалаах, кыаммат, тэтиэнэҕэ суох буолааччы. Бэйэтин бэйэтэ иитиннэн доруобуйата көммүтэ, өйсанаа өттүнэн сиппитэ, кэлин, көҕүлээччи-тэрийээччи бэрдэ буолбута. Дьокуускайга физрук үөрэҕэр үөрэнэ сылдьан уолаттары атах оонньуутугар тулуппат буолбут этэ. "Дьаныһан эрчиллэммин маннытыы ситистим. Эһиги эрчиллиҥ, оччоҕуна ситиһии кэлиэ" - диэн мэлдьи тулалыыр дьонун барыларын такайара.

Толя Хатыы оскуолатыгар физкультура учууталынан ананан кэлиэҕиттэн нэһилиэк олоҕор көхтөөхтүк кыттыспытынан барбыта. Анатолий Васильевич аҕа, учуутал, иитээччи быһыытынан уол оҕону иитиигэ улахан болҕомтону уурара. Уолаттар экспериментальнай кылаастарын аһары ситиһэн, салайааччынан сылдьыбыта.

Анатолий Васильевич оҕолорго төрөөбүт дойдуларын кэрэтин көрдөрөөрү, мүччүргэннээх түгэннэргэ уол оҕону сөптөөх бэлэмнээх буоларын ситиһээри уолаттар кылаастарын уончалыы хонуктаах похуокка 2004, 2005 сылларга Ыгыаттанан, Дьүүктэлинэн научнай-практическай экспедицияларга илдьэ сылдьыбыта. Кини оҕолорго саҥаттан саҥаны, кэрэттэн кэрэни кэрэхсииргэ, төрөөбүт сири-уоту таптыырга, харыстыырга бэйэтин холобурунан, көҕүлээһининэн эттэригэр-хааннарыгар иҥэрэрэ. Бу кэлиҥҥи да сылларга оҕолору хайыһардаах, бэлэсипиэттээх, сатыы похуокка илдьэ сылдьыбыта оҕолорго умнуллубат үтүө өйдөбүл буолан хаалларҕа. Анатолий Васильевич оскуолаҕа олохтоон кэбиспит бу даҕаны, атын даҕаны үгэстэрэ умнуллубакка салгыы ыытылла туруохтара.

"Спорт!" диэн баран муннукка ытаабыт киһи, спорт дьиҥнээх бэриниилээх сүгүрүйээччитэ (фаната) сахалыы атах оонньуутун, сүүрүүнү туохтааҕар да өрө тутара. Таптыыр көрүҥэр элбэх оҕону, ол иһигэр бэйэтин төрөппүт оҕолорун, уһуйбута. Нэһилиэк биир да спортивнай тэрээһиннэрэ, үбүлүөйдэрэ, ыһыахтара кинитэ суох аастатахтара. Ыһыах аайы биирдиилээн бастыыр иһин, нэһилиэнньэ киэҥ араҥатын хабан, үгүс киһи кыттыылаах: саас-күһүн тэрилтэлэринэн маассабай сүүрүүнү ыытара, нэһилиэк да иһинэн, кууста, оройуон уонна зональнай таһымнаах араас спортивнай күрэхтэһиилэри үрдүк тэрээһиннээхтик ыытара.

Чэпчэки атлетика биһиги оройуоҥҥа киэҥник сайдыбатаҕын хомойон бэлиэтиирэ. Ол эрээри, айылҕаттан дьоҕурдаах, кус быһый, сылайбат сындааһыннаах дьон быыс-арыт булан, ыытыллар сүүрүүлэргэ кыттыһан, бэйэлэрин көрдөрөн-биллэрэн аһаллар. Биир оннук киһинэн, уос номоҕо буолан кэпсэлгэ сылдьар Егоров Василий Иванович - Буулдьа Баһылай буоларын бэлиэтээн, аҥаардас Туола көҕүлээһининэн, быһаччы иилээн-саҕалаан тэрийиитинэн, икки сылга биирдэ Буулдьа Баһылай чиэһигэр сүүрүүгэ күрэхтэһиилэр 2004 сылтан нэһилиэккэ ыытыллаллар.

Анатолий маннык күрэхтэһиилэргэ кыттыһыы туһата үгүһүн - бэйэ ис кыаҕын таһаарыы, эти-сиини хатарыы, эр санаа күүһүрүүтэ, чөл олоххо тардыһыы, нэһилиэнньэ сомоҕолоһуута буоларын өйдүүрэ. Анатолий Васильевич үтүө баҕатын - бу сүүрүүнү тиһигин быспакка ыытыыны, оройуон таһымыгар таһааран календарнай былааҥҥа киллэртэриини, элбэх кыттааччылаах оҥорууну, олохтоох чулуу спортсменнары үйэтитиини, чэпчэки атлетика сайдарыгар тирэх гынар санаатын барытын нэһилиэк дьоно өйүүбүт уонна олоххо киллэртэриэхтээхпит.

Туола, Анатолий Васильевич дойдута (Сахатын Сирэ) чэчириэн, нэһилиэгэ тупсуон, спорт сайдыан, дьонун-сэргэтин олоҕо чэпчиэн, оҕолор сайдыылаах буолуохтарын ис сүрэҕиттэн баҕарара, дууһалыын ыалдьара. Наар саҥаны көрдүү, өйүн-санаатын ууран толкуйдуу сылдьара. Ол толкуйун олоххо киллэрэргэ дьулуһара. Араас таһымнаах мунньахтарга эбэһээт тыл этэн санаатын тиэрдэрэ. Туруорсан-туруорсан, 2012 сыл саҥатыгар спортивнай саала үлэҕэ киирбитэ.

Биһиги Туолабыт спорка сыстыбыт бэлиэтинэн атах оонньуулларыгар спорт маастара, "Отличник физкультуры и спорта РС(Я)", үрдүк категориялаах учуутал аатын ылыыта буолаллар. Кыһамньылаах, бэриниилээх иитэр-үөрэтэр үлэтэ Саха Сирин Бэрэсидьиэнэ М.Е. Николаев фондатын "Знанием победишь" бэлиэтинэн, общественнай үлэтэ "За вклад в социально-экономическом развитии Нюрбинского района" бэлиэнэн сыаналаммыттара.

Туолабыт барахсан кэргэнэ Ньургутун, оҕолорун, сиэннэрин олус истиҥник таптыыра, оҕолорунан киэн туттара. Сиэннэрин "ытарҕаларым" диэн илдьэ сылдьара. Доҕорбут Туола чөл олоҕунан олорбута, тыла дьыалаттан арахсыбакка мэлдьи холобур буолара. Доҕорбут ситэ олорботох олоҕун сырдык холобур оҥостон, уолаттара, кыыһа, сиэннэрэ салгыахтара, сиппэтэх санааларын ситэриэхтэрэ, туолбатах баҕатын толоруохтара диэн күүскэ эрэнэбит.

Оҕо, эдэр саастарбыт доҕоро Туола биһиги аттыбытыттан олус эрдэ туораабыта киһи тылынан кыайан эппэт хомолтолоох, курус. Туолабыт барахсаны нэһилиэгин дьоно мэлдьи ахта-саныы сылдьыахпыт.

Оҕо сааһын доҕотторун аатыттан Мирослава ИВАНОВА,
Мэҥэдьэк.

Эҕэрдэлиибит!

Тапталлаах күн күбэй ийэбит, эйэҕэс эбэбит, эдьиийбит, үлэ уонна тыыл бэтэрээнэ, Чуукаар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо ***АЛЕКСЕЕВА Мария Аполлоновна*** *80 сааһын туолар ытык-бэлиэ күнүнэн уонна кэлэн иһэр Улуу Кыайыы өрөгөйдөөх үбүлүөйүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!*

Күндү киһибит, сэмэй майгыынан, бар дьоҥҥо эйэҕэс сыһыаннынан, олоххо күүстээх дьулуургунан киэн туттабыт. Биһиги туспутугар ахсаабат кыһамньыҥ, сүбэҥ-соргуҥ, иллээх-эйэлээх олоҕу араначчылыырыҥ иһин диринг махталбытын тиэрдэбит.

Баҕарабыт күндү киһибитигэр кытаанах доруобуйаны, өссө да үһуннук, дьоллоохтук олороргор, үөрдэ-көтүтэ, этэҥнэ сылдьаргар.

Таптыыбыт, киэн туттабыт, сыллыыбыт.

Оҕолорун, кийииттэриҥ, күтүөттэриҥ, сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ, аймахтарыҥ Чуукаартан, Ньурбаттан, Дьокуускайтан Семеновтар, Алексеевтар.

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ – Кыайыы 70 сылыгар –

Хаһыат бүгүҥҥү нүөмэрэ тыылга Кыайыыны үһансыбыттарга, үлэҕэ хорсун быһыыны көрдөрбүттэргэ ананар

Кинилэр ааттарын умнар табыллыбат

Улуу Кыайыы 70 сылынан сибээстээн "Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат" диэн тыллар элбэхтик суруллар уонна иһиллэр буоллулар. Хомойуох иһин, бириэмэ аастаҕын аайы сорохтор ааттара-суоллара олох сүтэнохон, кинилэри ким даҕаны билбэт буола түһэрэ олоххо баар чахчы. Ону биир сибиэһэй чахчынан бигэргэтэбин.

Бу соторутааҕыта мин Ньурба оройуонун биир кырдьаҕас эргиэнин тэрилтэтигэр УПО-ҕа сылдьан 1950-74 сылларга үтүө суобастаахтык үлэлээн ааспыт, 1992 сыллаахха ыалдьан олохтон туораабыт Никифорова Елена Иннокентьевна туһунан бэчээккэ сырдатаары ыйыталаһа сырыттым. Ону баара, хомойуох иһин, кадр отделын эппиэттээх үлэһитэ оннук киһи аата-суола документаҥҥа суох диэн соһутта, кэнникилэр эрэ ааттара-суоллара бааллар диэн документтары хасыһан баран эттэ. Бүттэхпит дии, тахса турдум.

Итинэн сибээстээн Елена Иннокентьевна 70 саастаах кыра уолун Уйбааны буламмын ийэтин туһунан документтары кытары билсистим. Дьэ, ол документтар тугу кэпсииллэрий? Олору кытары билсистэххэ олох остуоруйата ырылыччы көстөн кэлэр.

Никифорова Елена Иннокентьевна 1916 сыллаахха муус устар ый 10 күнүгэр Үөдэй нэһилиэгэр төрөөбүт эбит. Лоп курдук 99 саастаах буолуох эбит баара буоллар. 1933 с. "Коммунизм" холкуос чилиэнэ, кэргэнэ Никифоров Михаил Федотович 1942 с атырдьах ыйыгар уоттаах сэриигэ ыҥырыллан барар уонна 1943 с. олунньу ыйга сураҕа суох сүппүт диэн военкомат биллэрбит.

Икки уол оҕотун дьылҕата кини санныгар сүктэриллэр. Сытыы-хотуу, турбут-олорбут эдэр дьахтар холкуос туох үлэтин толорботоҕо баарай, ханна кытаанах, кыайтарбатах барыта кининэн аахар. Төһө да үөрэҕэ суоҕун иһин эт мэйиитин эргиччи үлэлэтэн, тэрийэр-салайар дьоҕурун таба көрөннөр биригэдьиир курдук ыарахан, эппиэттээх үлэни сүктэрэллэр. Сатабыллаах салайааччы буоларын бигэргэтэн биэрэр.

1942-44 сылларга ситиһиилээх уонна таһаарыылаах үлэтэ таба сыаналаанан "Стахановка" диэн үрдүк ааты ылар уонна Сталин төбөлөөх мэтээлинэн наҕараадаланар. Дьэ, ити курдук үлэлээн-хамсаан норуот хаһаайыстыбатын чөлүгэр түһэриигэ сыратын-сылбатын биэрэн түбүгүрэн үлэлээбит, ол саҕанааҕы туруу үлэһит дьахталлартан Хаҥалас нэһилиэгэр биир бастыҥнара этэ. Мин Дьэлиэнэни бэрт кыра эрдэхпиттээн үчүгэйдик билэбин. "Коммунизм" холкуос киинигэр "Атах" диэн сиргэ олорбуппут. Эр дьон бары кэриэтэ, ол иһигэр мин аҕам, кини кэргэнэ уоттаах сэриигэ умса анньыллыбыттара.

Хайалара даҕаны "сураҕа суох" сүппүт аатырбыттара. Онон кини, биһиги курдук тулаайахтарга ийэлии сыһыаннаах буолара. Мин Хаҥалас интернатыгар олорон үөрэнэр сылларбар Ньурбаттан тыйаатыр артыыстара тахсаннар оонньуу көрдөрөр буолааччылар. Биһиги харчыта суох оҕолор араас албаһынан кулуупка киирэ сатааччыбыт. Миигин Дьэлиэскэ аһынан киэҥ баҕайы сонун иһигэр, түөһүгэр ыга тутан сыһыаран баран кулууп иһигэр киллэрэн кэбиһээччи уонна оонньуу саҕаланнаҕына эрэ таһааран тобугар олордооччу. Дьэ, ити хайдах курдук истиҥ сыһыаный, төгүрүк сэрии тулаайаҕар. Ити кини киһи, дьахтар быһыытынан үтүө хаачыстыбата буолар. Ол иһин мин киниэхэ махталым муҥура суох.

Сытыы-хотуу, ылбаҕай тыллаах-өстөөх, салгыы уолаттарын үөрэттэрээри 1950 сыллаахха Ньурбаҕа көһөн киирэн турардаах. Өйүн өйдөөх астаах-үөллээх эргиэн тэрилтэтигэр остолобуойга поварынан, кондитерынан үйэ чиэппэрэ үтүө суобастаахтык үлэлээн ааспыттаах.

Ити үлэлээбит сылларын устата эргиэн тэрилтэтигэр биир бастыҥ үлэлээҕинэн куруутун кини буолара. Ол иһин хас да төгүл социалистическай куоталаһыы кыайыылааҕынан тахсар. Ньурба оробуочай бөһүөлэгин олохтоохторугар улахан аптарытыаттаах этэ. Ол иһин икки төгүл бөһүөлэк Сэбиэтин уонна оройуон Сэбиэтин дьокутаатынан талыллан быыбардааччыларын кытары ыкса үлэлэспитэ, кинилэр итэҕэллэрин чиэстээхтик толордо.

Арассыыйаттан 1964 с. "Отличник советской потребительской кооперации" диэн значогунан бэлиэтэммитэ. 1968 с. Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин Ыйааҕынан "Заслуженный работник торговли и общественного питания Якутской АССР" диэн үтүөлээх аат иҥэриллибитэ. Бу саамай үрдүк наҕараада этэ. Араас кэмнэргэ оройуону салайар үрдүкү тэрилтэлэриттэн уонна "Холбостон" Бочуотунай грамоталар элбэхтэр эбит.

Олох үөрэҕэ суох, тыа сирин дьахтара айылҕа биэрбит чөл өйүнэн салайтаран, ханнык да үлэттэн саллан-чугуйан турбакка барытыгар бастыҥнар ахсааннарыгар бигэтик сылдьыбыта чахчылартан илэ көстөр. Кини биэнсийэҕэ да тахсан баран "айака, түксү" диэн быар куустан олорботох бойобуой дьахтар этэ. Кинини Ньурбаҕа Дьэлиэнэнэн билинэллэрэ уонна кинини сатаабатаҕа суох, барытыгар маастар диэн кэпсэтэллэрин истэр этим. Оһохчут оһуобайа, сыбахчыт аатааҕа буолан ыҥырыкка сылдьар эбит этэ. 1992 с. атырдьах ыйыгар 76 сааһыгар олохтон туораабыта.

Үлэбинэн сибээстээн, тиһэх суолугар атаарсыбатах хомолтолоохпун. Онтубун бу оһоруна олордоҕум, ахтыы суруйан.

Елена Иннокентьевна дьоһуннаах олоҕун кини икки уолаттара, эмиэ бэйэтин курдук үтүө үлэһит аатыран, билигин пенсионердар диэн социальнай статустаах олороллор. Кыра уол Уйбаан 70 саастах, Сэмэн 75 саастаах.

Уйбаан Ньурбаҕа быр-бааччы олорор, куруутун араас техниканы кытары эриспит механизатор бэрдэ, суоппар, тырахтарыыс, токарь идэлээх буолан ханнык баҕарар тэрилтэҕэ бэриниилээхтик үлэлээбит киһи. Кэргэннээх, оҕолордоох, сиэннэрдээх. Улахан уол Семен Михайлович Никифоров ветврач идэлээх, Сунтаардар күндү күтүөттэрэ. Үтүө үлэтинэн ийэтин куоһара түстэ. Семен Михайлович 39 сыл араас салайар үлэҕэ сырытта, ол иһигэр 30 сыл Сунтаар оройуонун нефтебазатын дириэктэринэн үлэлээн баран, икки сыллааҕыта тохтоон, сынньаланҥа тахсан Туймаада Эбэ хотун күөх мыраанын анныгар дьоһунмааны ыал буолан олорор. Үчүгэй үлэ сыанабыллаах буоларын билбит киһи кини буолар. Ол курдук, Арассыыйа оттугун уонна энергетикатын Министиэристибэтин үтүөлээх үлэһитэ, Саха өрөспүүбүлүкэтин норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Сунтаар оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо, оройуон Сэбиэтин 15 сыл солбуллубат дьокутаата буола сылдьыбыта. Семен Михайлович туһунан Сунтаар дьоно-сэргэтэ үтүө өйдөбүллээхтэрин уруккуттан билэбин. Кини туһунан кинигэ да суруйуохтарын сөп этэ. Үс кэрэ кыргыттарын, 9 сиэн, 4 хос сиэн сылаас сыһыаннарынан угуттанан этэҥҥэ сылдьарыттан үөрэбин эрэ.

Олох салҕанар, саҥа күн тахсар, саҥа көлүөнэ үөскүү-үүнэ турар, ити олох сокуона буолар.

Борокуоппай БАҺЫЛАЙАП,
Арассыыйа суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, хаһыат общественнай корреспондена.

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

Ол суостаах сылларга

Мин Григорьева Марфа Марковна диэммин. Төрөппүт аҕам аата Семенов Аким, ийэм аата Григорьева Мотрена Спиридоновна. Эбэ арҕаатыгар Кыһыл Сиэҥҥэ 1927 сыллаахха төрөөбүтүм. Аҕам ийэбинээн 4 эрэ сыл олорбуттар. Аҕам олус мааны киһи этэ. Аҕам өлбүтүн кэннэ, ийэм хас да сыл ыал буолбакка сылдьан баран Григорьев Марк Иннокентьевичка кэргэн тахсыбыта. 4 сааспыттан Семенов Давид, Өрүүнэ диэн ыалга иитиллибитим. 8-9 саастаахпар төрөппүт дьоммор төттөрү кэлбитим, ийэбэр кэлэн суорунаҕа бурдук тардан, уу баһан, ынах ыаһан көмөлөһөрүм.

11 сааспыттан холкуос араас үлэтигэр үлэлээбитим. Ол курдук кыһын бурдук куукунатыгар молотилкаҕа ат үүрээччибин. Саас олунньу бүтүүтүгэр ойуурга тахсан синньигэс титириктэри сүгэнэн бысталаан бурдук бааһынатыгар сииги туттараары тоҥуу хаары кэһэн, хаарга батара анньыталыырым. Бу манна мин суос соҕотоҕун сылдьан үлэлиирим, киэһээ дьиэбэр тоҥон бөҕө кэлээччибин. Аан бастаан хонууга 12 саастаахпар үлэлээбитим. Ол курдук 3 сыл оҕус сиэтиитигэр, Никифоров Мэхээлэ Самсонович, кини балта Ылдьаана уонна мин буолан баахынаҕа оҕус сыарҕатынан ноһуом тиэйэн тарҕатарбыт уонна сааскы бурдук ыһыытын үлэтигэр сылдьыбытым. Ыһыы Ньукуола саҕана бүтэрэ. Ол бүппүтүн кэннэ 3 хонон баран паардааһыҥҥа сылдьыбытым, 2 оҕуһу сиэтэн үлэлиирим. Паардааһын бүттэҕинэ Чэкэҕэ, Иик-тээххэ, Туораҕа хортуоска олордоохуна буолара, биригэдьиринэн Чоомуут аҕата Дьөгүөппэ үлэлиирэ. Хортуоскабытыгар уу кутарбыт, буорун көбүтэрбит. Күһүнүн хортуоска хостоохуна буолара. Кыһынын Уһун Күөлтэн Туораҕа дылы 6 аты көлүнэн бурдук тиэйиитигэр үлэлиирбит. Бу үлэлэргэ барытыгар оҕолортон суос соҕотоҕун улахан дьону кытта тэҥҥэ сылдьан үлэлиирим.

1937-38 сс. эргин "Орджоникидзе" холкуос тэриллибитэ. Утуйбакка түүннэри үлэлиирбит. Наһаа өҥүрүк кураан, куйаас күннэр этилэр. Оппутун аһыыка элбэх буолан сиэн кээспитэ. От үлэтигэр Сүөкүлэ, Дьоодьоһун Аппанаас эдьиийэ Татыйыына буолан хотуурунан сүрдээх кыахтык от охсоллоро. Сөдүөрэ балта Дьөгүөппэ кыыһа Маайа хонуу бириГэдьиирэ этэ.

Ол саҕана бэрэссэдээтэлбитинэн Григорьев Марк Иннокентьевич үлэлиирэ, олус мындыр өйдөөх, үчүгэй салайааччы, уус, эмчит этэ. Кини бэйэтин дьиэтин тиэргэнигэр оһох туттарбыта. Ол оһоххо дьахталларынан лэппиэскэ уонна мас буочука биэрэн онно суорат оҥотторон үлэһиттэргэ, отчуттарга түҥэтэрэ. Онно мин Уһун Күөлгэ от охсооччуларга суорат, кымыс илдьэрим. Сүөкүлэлээх суораты иһэллэригэр куттан ылаллара. Үчүгэй кыайыылаах-хотуулаах үлэһиккэ сылалай лэппиэскэни, орто үлэһиккэ муунта лэппиэскэни биэрэрэ.

Үлэһиттэр туттар тэриллэрэ: хотуурдара, кыраабыллара, булууктара, сыарҕалара алдьаннаҕына барытын бэйэтэ уус буолан оҥорон биэрэрэ. Кини бэрэссэдээтэллиирин саҕана биир да киһи хоргуйбатаҕа. Ханнык баҕарар үлэни үчүгэйдик аттаран үлэлэтэрэ, аһылыгын сөпкө кээмэйдээн түҥэтэрэ. Сэрии саҕана аһылыкпыт кырыымчык, барыта кээмэйинэн этэ.

От кэбиһиитигэр Никифоров Самсон кыдамалыыра. Үс сайын окко сылдьыбытым. Алаастарга от үүммэтэҕэ. Арай Уһун Күөл ото син үүнэрэ. Сарсыарда эрдэ күн тахсыыта оттуурбут уонна киэһээ күн киирэн эрдэҕэ тахсарбыт. Үһүс сылбар Үөдэйгэ барбытым. Бу кэмнэргэ улахан кураан сыллар буоланнар, күһүн сүөһү үүрээн I Күүлэттэн Мастаахха элбэх буолан барбыппыт. Биир ыйы быһа айаннаан Сайылык диэн сиргэ тиийбиппит. Өҥүрүк куйаас баҕайы, аһыыка, кумаар бөҕө, от син үүммүт этэ. Мин 20-тэн тахса сүөһүнү көрбүтүм. Балаҕаччыга Уганщина Аана, Никифоров Мэхээлэ, Дьөгүөр уонна мин буолан от тиэйэн тиийдибит, сүөһү көрдүбүт. Манна сайылаан баран Стахановтар сирдэригэр II Күүлэккэ кэлбиппит. Онно тиийэн олохсуйбуппут. Хотонноох, дьиэлээх этэ. Ыаллар суохтара. Дьыл эрдэ туран хаалбыта. Сиргэ утуйарбыт, сүөһүлэрбит таһырдьа аһыыллара.

Икки сыл кыстаан баран дойдубутугар сүөһүлэрбитин үүрэн Түүкээн үрэҕи туораан, Үөдэйи, Хаҥалаһы аахан "Большоев" өтөҕөр кэлбиппит. Дьэ, Сайылык алааспытыгар кэлбиппиит, улахан Эбэбитин Дьөҥкүүдэни көрбүппүт. Ыраас, сырдык баҕайы этэ. Одьулуунҥа кэлбиппит ферма баар этэ. Онно Ньукулай ийэтэ Ылдьаана, Аппанаас, Татыйыына, Павлова Маайа, Өрүүнэ, Сэмэн кэргэнэ Татыйыына буолан олороллор этэ, ыанньыксыттыы сылдьаллара. Сүөһүлэрбитин ыанньыксыттар хотоҥҥо киллэрбиттэрэ. Мин дьиэбэр, дьоммор таҕыстым. Эдьиийим Маайа кэргэнинээн Ньукулайдыын ийэм аахха олороллоро. Балтым Капа саҥа хаама сылдьара. Михайлов Ньукулай, күтүөт биригэдьиир этэ.

1949 сыл күһүнүгэр "Орджоникидзе" холкуоһу кытта холбообуттара. Сайын 25 сүөһүнү көрөн ыанньыксыттаабытым.

1951 сыллаахха "Стаханов" аатынан холкуоска холбоспуппут. 1954 сыллаахха II Хаҥалас нэһилиэгэ Түмүк нэһилиэгин кытта холбоспута. 1964 сыллаахха бөдөҥсүйүү буолбута. "Марха" сопхуос тэриллибитэ. Орто Көлүйэ ферматыгар кэлэн биэнсийэҕэ тахсыахпар дылы ыанньыксыттаабытым. Сэрии саҕанааҕы оҕолор, дьоннор бары кыһалҕаны, аччыктааһыны, эрэйи билэн, сору көрөн улааппыттара.

1953 сыллаахха ыал буолбутум. Кэргэним Григорьев Василий Федотович-Ноноон 1919 с. төрөөбүт Күтүр уһун Хампатыгар олохтоох Ньылаҕар Сөдүөт уола. Кини бэйэтин кыанар, олус үлэһит киһи этэ. Сэрии инниттэн, ол аата 1939-1940 сс. нэһилиэккэ сүүрбэччэ сыл устата кыһын ыанньык ферматыгар түөрт оҕус көлүнэн 8-10 килэмиэтир сиртэн от тиэйэр үлэлээҕэ. Ол үлэтин сарсыарда хараҥаттан киэһэ хараҥаҕа диэри үлэлээн толороро. Фермаҕа бостууктуура, күҥҥэ үстэ от тиэйэрэ. Холкуос производствотыгар бэриниилээхтик үлэлээбитэ.

Барыта холбоон түөрт уонтан тахса сыл бииргэ олорбуппут, 4 оҕоломмуппут. Оҕолорбут бары ыал буолбуттара, дьон-сэргэ ортотугар үлэлии сылдьаллар. Сиэннэрдээхпин, хос сиэннэрдээхпин. Дьаарханҥа олоробун. Билигин даҕаны 88 сааспар Маарынан оҕолорбор, сиэннэрбэр, Ньурбаҕа аймахтарбар күүлэйдиибин.

Төрөппүт ийэм Григорьева Мотрена Спиридоновна 97 сааһыгар дылы, иппит аҕам Григорьев Марк Иннокентьевич 87 сааһыгар дылы оҕолорун, сиэннэрин сиэрдээхтик иитэн, үтүө сүбэлэрин, кыһалҕалаахтарга улахан, элбэх көмөнү оҥорон элбэх үлэлэри үлэлээн олорон ааспыттара. Дьоҥҥо-сэргэҕэ улаханнык убаастанар дьон этилэр. Билигин даҕаны дьоннорбун дьон-сэргэ олус үчүгэйдик, үтүөтүк санаан ахталлар.

Мин доруобуйам этэҥҥэ. Киһи айылҕатыттан, оһоҕуттан, үлэттэн тэйбэтэҕинэ доруобуйата этэҥҥэ буолар, олорор да олоҕо уһуур эбит. Билигин тыыл бэтэрээнэбин, 6 мэтээллээхпин.

Үлэ, тыыл бэтэрээнэ Григорьева Марфа Марковна кэпсээниттэн ахтыыны суруйдулар сиэнэ Николаева (Григорьева) Наталья Викторовна уонна сиэн балта Васильева (Михайлова) Зинаида Николаевна, Ньурба куорат, Маар сэл.

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

– Кыайыы 70 сылыгар –

Үлэ фронугар

Ааспыт сэриилэр олоҥхоҕо курдук номох буолан сэһэргэниэхтэрэ, сэрии тыына симэлийбитэ эйэлээх олох кэлбитэ 70 сыл буолла. Ол эрэн сэрии саҕана үлэ фронугар сылдьыбыттар тустарынан ахтыы да, бэлиэ да суох.

Мин аҕам Алексеев (Никифоров) Аполлон Алексеевич, Чуукаар олохтооҕо, чиҥ тирэхтээх, төрүт дьонтон төрүттээх амарах аҕаа, эрэллээх кэргэн, эйэҕэс эһээ этэ. Дьонтон чорбойбокко, быһата, уот курдук орто буоларга, атын дьонтон, уопсай маассаттан быкпакка сүбэлииллэрэ. Баҕар маннык иитии сөбө буолара дуу гынан баран саха былыргыттан сэмэйэ куһаҕаҥҥа тириэрдибэтэҕэ.

Аҕам барахсан үлэ фронугар Тикси пордун тутуутугар үлэлээбит. Хайыр таахы кэккэлэтэн, суоран, тэҥнээн оҥорбуппут, сырам-сылбам онно эстибитэ диэн кэпсиирэ уонна дьиэҕэ ыйанан турар Саха сирин каартатыгар бу манна диэн Тиксиини көрдөрөө өйбөр хаалбыт.

Тоҕо эрэ ол үлэ фронугар сылдьыбыт Ньурба оройуонун дьонун туһунан ахтыы да бэлиэ да суох, сурах-садьык тоҕуһун үйэҕэ мылыччы суох. Ити үлэлии сылдьан порка Америка спецтаҥаһа абыраан хаххалаан сылдьыбыппыт, аны таһаҕастаах борокуот кэллэҕинэ ону сүөккүүр этибит, эбиитигэр ол сэниэбитин эһэрэ диэн кэпсиирэ. Болдьохпут туолан, кэммит кэлэн дьиэбитигэр кэлиибитигэр хоһоонҥо эрэ борокуоту күүппэккэ Бүлүү, Сунтаар, Ньурба дьоно дойдуларыгар хас эмэ уонунан көһү суос сатыы хааман Эдьигээнинэн эргийэн өтөхпүтүн булбуппут диирэ.

Билигин санаатахха оччотооҕу саха дьоно улахан кыахтаах, хатарыллыылаах диэххэ дуу, олус хорсун сырыылаах, чэгиэн-чэбдик, хайа баҕарар ыраахха сылдьан дойдуларыгар, дьонноругар-сэргэлэригэр тиийэр дьулуурдара кэмэ суох күүстээҕин сөҕөбүн. Былыргы дьаам суолунан суос сатыы, биһигин ыйаабыт сирэ-буора, оҕото-уруута, дьоно-сэргэтэ тардан, уутун испит, буорун амсайбыт-аһаппыт, салгыныттан тыын укпут төрөөбүт Чуукаарыгар Михайлов Алексейдыын (Сабыатаптыын) кэлбиттэр.

Күүтүүттэн-кэтэһииттэн атыны билбэтэх мин дьонум аҕалара кэлбитигэр төһөлөөх үөрбүттэрэ буолуой. Миэхэ бу аан ийэ дойдуга, модун сир үрдүгэр дьикти үчүгэй дэриэбинэ Чуукааргa Кубалаах диэн түөлбэ баар. Миэхэ киниттэн атын сир ханна да суох. Кубалаах дэриэбинэтэ былыр киин этэ, балыыһа, почта, маҕаһыын, кулууп манна баара. Мантан сэриигэ сэбиэт дьиэтиттэн аттаммыттар үһү. Ону кэриэстээн баһылыкпыт В.Г. Иванов "Мантан сэриигэ барбыттара" диэн өйдөбүнньүк бэлиэни оҥоруон былааннанарын истэн Кубалаахтан ситимнээхтэр истэн олус үөрэбит. Аан ийэ дойдуну аан маҥнай аттара саныы анаарбыт төрүт түөлбэбит буоллаҕа.

Аҕабыт ийэбитигэр Дааскаҕа кыыһырбытын, этиһэллэрин хаһан да истибэтэхпит. Уу нуурал олоххо иитиллэн, арыгы дьаххаанын билбэккэ иитиллибиппит. Аҕам дьиэ кэргэнин туһугар сүрэҕэ тугу этэрин барытын оҥоро сатаабыта. Ыал сиэринэн олорбуппут, аҕалаах ийэбэр өрүүтүн махтана сүгүрүйэбин. Сахаҕа төрүт өй - махтаныы буоллаҕа.

Сыралаах үлэтин сыаналаан Сталин мэтээлин биэртэрин мэлдьи көрдөрөр этэ. Стахановецтар диэн кинилэр бөҕө буоллахтара дии. Биһиги дойдубутун 30 сыл устата салайан олорбут Сталины улуутутан кэпсиирэ. "Сталиннаах буолан Кыайыыны ылбыппыт" диэн киэн тута кэпсиирэ. Чуукаар биир оһуокайдыыта "Сталиммыт сокуона ыстааллааҕар кытаанах" диэн тыл этэрэ дэһэллэр даҕаны Арассыыйаны бүтүн киһи-аймаҕы фашизмтан өрөһүйдэҕэ дии Сталиммыт барахсан.

Үлэттэн киһи киһи буолар диэн аҕам мэлдьи этээччи. Бу этиитэ олоҕум устата арыаллыыр. Өбүгэлэрбитин испитигэр уһугуннаран, үүнэн-сайдан иһиэҕиҥ. Суоһар сыллар содуомнарын өйдөөн бэтэрээҥҥэ бэргэһэҕин уһул. Сүгүрүйэ, өлбүт геройдары үйэ-саас мэлдьи кэриэстээн!

Бүтэһиккэ, Ньурба бэтэрээннэрин салалтатыттан ыйытыахпын баҕарабын: сэрии саҕана үлэ фронугар сылдьыбыттары тоҕо ахтан-санаан ааспаккыт? Испиэһэктээн дьон билиитигэр таһаарар буоллар, тоҕо кинилэр ханна да бэлиэтэниэ суохтаахтарый?

Елена СЕМЕНОВА,
общ. корр.

Оонньооботох оҕо саастара ааспыта

Уоттаах сэрии толоонугар өлөтиллэ сэриилэһэ сылдьар буойуттар тэҥэ дьиэҕэ-уокка хаалбыт оҕонньоорэмээхсин, оҕо-дьахтар аччыктыырхоргуйар, тоҥор-хаһар диэни аахсыбакка Кыайыы туһата диэн үлэлээбиттэрэ. Ол курдук сэрии кэминээҕи оҕолор улахан дьону кытары тэҥҥэ тымныыга тоҥон, куйааска буһанхатан, амтаннаах аһы аһаабакка үлэлээн-хамсаан оонньооботох оҕо саастара ааспыта, Кыайыыны уһансыбыттара.

Итинник мин бииргэ төрөөбүт эдьиийим Михайлова Анна Андреевна 1927 сыллааххa 1-й Бордоҥ нэһилиэгэр Маалыкайга дьаданҕы баахынай кэргэнигэр төрөөбүтэ. Дьоммут Маалыкайтан балтараа көстөөх сиргэ олорбуттар, онтон эргийэ сылдьан иккис кылааһы бүтэрбитэ. Сэрии иннигэр сүрдээх кураан, сут сыллар саҕаламмыттар, дьоно ыраах фермаҕа үлэлии көһөннөр үөрэҕин салгыы үөрэммэтэҕэ. Дьэ итинтэн ыла олох араас эрииирин-мускуурун көрсүбүтэ.

1941 с. сайын Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаламмыта. Эр дьон үксэ сэриигэ ыҥырыллан барбыттара, арай кырдьаҕас оҕонньор-эмээхсин уонна оҕо-дьахтар хаалбыттара. Биһиги 1942 с. Ньурбаҕа көһөн киирбиппит. Сайыныгар убайбыт сэриигэ барбыта, онон эдьиийим кырдьаҕас дьонун уонна миигин иитээри уон биэс эрэ саастаах кыыс 1942 с. МТС-ка үлэҕэ киирбитэ. Дьэ онтон ыла эр дьону кытта тэҥҥэ үлэтэ саҕаламмыта. Маҥнай Ньурбаҕа үс ыйдаах тырахтарыыстар куурустарыгар үөрэнэн маһынан оттуллан барар тыраахтырга үлэлээбитэ. Оттор мастарын бэйэлэрэ бэлэмнэнэллэрэ. Сэрии сылыгар алдьархайдаах кураан, сут, аһыҥа, уот баһаара буолта. Эдьиийим барахсан уот умуруоруутугар утуйар диэни билбэккэ түүннэри-күүстэри сылдьара, саатар самыыр диэн олох түспэт этэ.

Билиэн-көрүөн баҕалаах кыыһы 1943 сыллааххa тохсунньу ыйга Дьокуускайга механизация оскуолатыгар үөрэтэ ыыппыттара. Ити саҕана самолет да массыына да суоҕа. Онон дьаамынан (атынан-табанан) уон хонук айаннаан куораты булбуттар. Оччолорго туох ичигэс таҥаһа, аһа-үөлэ баар буолуой, ийэм ытыырын саныыбын, "оҕом төһө эрэ аччыктаан, тоҥон Дьокуускайы буллаҕа" - диирин. Алта ый үөрэнэн сайын борокуотунан кэлбитэ. Өрүс уута түһэн хаалан Бүлүүгэ өр буолбуттар этэ. Ол саҕана билиҥҥи курдук төлөппүөн баар буолуо дуо, тиийэн кэллэҕинэ кэллэ диир этибит. Кэлэн тырахтарыыстаабыта. 1944 с. иккиһин үөрэххэ ыыппыттара. Ол барарыгар өрүскэ түһэр хайыһардаах, төбөтүн оройунан киирэр олоруллар самолетунан Бүлүүгэ хонон Дьокуускайга тиийбиттэр. Бу самолекка летчиктыын үс эрэ киһи олороро, оннук кыра этэ.

Иккис сылыгар сельхозмассыына араас мааркатыгар үөрэммитэ. Курсаннар күүһүүн үөрэнэллэрэ, киэһэтин Дзержинскэй уулуссаны чуурканан бетоннаахынҥа үлэлээбиттэр. Түүн уон икки чааска диэри үлэлиилэрэ үһү. Уопсайыгар кэлэн тугу аһаахтыай, титантан уу иһэн баран утуйаллара үһү. Ити Молотов кэлэр диэн бетоннаабыттар. Сайын Молотов Дьокуускайга кэлбитин көрбүттэр да хайалара Молотов буоларын билбэтэхтэр, икки оруобуна биир дьону көрбүттэр.

Михайлова Анна Андреевна, Андреев Василий Федотович.

Ити кэлэн МТС-ка 1942-1951 с.с. диэри трактористканан, сайынын бурдук хомууругар самоходнай комбайнҥа комбайнерынан үлэлээбитэ. Кыһынын тоҥон, сайынын буһан аас-туор сэрии ыарахан сылларыгар оройуон холкуостарыгар сир оҥоһуутугар үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ, Кыайыыга бэйэтин сэмэй кылаатын киллэрбитэ. Ол саҕана "барыта Кыайыы туһугар" - диэн үлэлиилэрэ.

Таптыыр идэтиттэн доруобуйатынан 1951 сыллааххa уурайбыта. Өр эмтэнэн кэлин биэнсийэҕэ тахсыар диэри тубдиспансер лабораториятыгар санитаркалаабыта. Ити үлэлиир сылларыгар партияҕа чилиэнинэн киирбитэ, коммунистическай үлэ ударнига буолбута, хас да ыҥырыыга бөһүөлэк Сэбиэтин депутатынан, нарсудка сэтээтэлинэн талыллыбыта.

Эдьиийим сыралаах үлэтин кини элбэх Бочуотунай грамоталара кэрэһэлиилэр. Үлэ, тыыл бэтэрээнэ мэтээллээх. Анна Андреевна 1950 сыллааххa Андреев Василий Федотовичка кэргэн тахсан ыал буолбута. Кинилэр олус иллээхтик сүбэлэрин холбоон олорбуттара. Икки оҕоломмуттара да улахан кыыстара үс саастааҕар күн сириттэн күрэммитэ, оччотооҕу медицина таһыма намыһаҕыттан. Онтон кыра кыыстарын Катяны көрөн-харайан, такайан үөрэхтээх киһи гыммыттара, икки уол сиэннээхтэр уонна уоллаах-кыыс хос сиэннээхтэр. Тулаайах хаалбыт убайбыт оҕотун иппиттэрэ. Кыһалҕалаах кэмнэригэр эдьиийим аймахтарын оҕолотолоон киһи-хара буолалларыгар үгүс сыратын биэрбитэ. Бэйэтэ үөрэҕэ суох буолан, аймахтара үөрэнэллэригэр мэлдьи күүс-көмө буолара.

Күтүөм Андреев Василий Федотович 1923 сыллааххa Малдьаҕар нэһилиэгэр дьаданҕы баахынай кэргэнигэр үһүс уол оҕонон төрөөбүт, биэс кылаас үөрэхтээх. Дьоно Сүлэҕэ көһөн киирэннэр сэриигэ барыар диэри "Сила труда" холкуоска үлэлээбит.

1943 с. от ыйын 19 күнүгэр сэриигэ ыҥырыллан барбыт. Монголияҕа Забайкальскай байыаннай чааска сулууспалаабыт. "Рядовой 853 стрелкового полка, 278 стрелковой дивизии, 39 Армии, Забайкальский фронт, стрелок" диэн документтэрэ суруллубут.

1945 с. Японскай империалистары утары сэрии кыттыылааҕа, Маньчжуриянан, Хиньхань хайатын туораан кытай норуотун босхолоспут. Сэрии кэнниттэн Комсомольск-на Амуре куораккa үлэлээбит. 1948 сыллааххa ахсынныыга дойдутугар кэлбит.

Күтүөм үлэтин киниискэтигэр икки эрэ суруктаах үлэҕэ киирбитэ. 1949-1970 сс. МВД 21 сыл милиционердаабыт. "Японияны кыайыы иһин" уонна "За безупречную службу в органах МВД" мэтээллэринэн наҕараадаламмыт.

10.07.1970 с. Ленинскэйдээҕи мясомолкомбинакка оробуочайынан көһөн олохтон туоруор диэри үлэлээбитэ. Ахсынныы 12 күнүгэр 1977 сыллааххa ыарахан ыарыыттан баара-суоҕа 54 саахыгар олохтон туораабыта.

М.А.ЕРЕМЕЕВА.

Кыайыыны уһансыбыта

Мин хос эбэм Николаева Евдокия Федоровна 1930 сыллааххa Өҥөлдьө нэһилиэгэр төрөөбүт. Төрөппүт ийэлэрэ ыалдьан биир саахыын туола илигинэ эдьиийин уонна хос эбээбин тус-туһунан ыалга ииттэрэ биэрбиттэр.

Аҕыс саахыгар Өҥөлдьө оскуолатыгар 1 кылааска үөрэнэ киирбит, 5 кылааска диэри үөрэммит. Салгыы улахан дьону кытта күүстээх үлэҕэ сылдьыбыт. 16 саахын туолан баран Өҥөлдьөттөн 20 көс ыраах сиргэ сайынын окко, кыһынын субай сүөһү көрүүтүгэр сылдьыбыт. Тэҥҥэ үлэлии сылдьар киһитэ ыалдьан хаалан соҕотоҕун 40 сүөһүнү көрбүт. От тиэйэн, сүөһүлэрин көрөн, уулатан, саах таһааран, мастанан. Өссө молотилкаҕа түүн-күүс атынан үлэлээбит.

Иитийэҕинэн аймахтарын оҕолорун көрбүт. Дьонноро куор ыарыытыгар ыалдьан өлбүттэр. Аҕыс оҕоттон 4 эрэ хаалбыт. Ыарахан күннэр-дьыллар этэ диэн хос эбэм сонньуйа кэпсээбитэ.

Чуукаарга икки оҕолоох огдообо киһиэхэ кэргэн тахсыбыт. Кэлбит сылыгар колхуоска ыһыыга үлэлээбит. Биир кыыс, биир уол оҕоломмут. Кэлин колхуоска, сопхуоска фермаҕа, салгыы бэкээринэҕэ, онтон пенсияҕа тахсыар диэри кулуупка оһох оттооччунан үлэлээбит.

Хос эбээм үлэ бэтэрээнэ уонна үбүлүөйүнэй хас да мэтээллэрдээх, "Дети войны" бэлиэлээх, Чуукаар сэлиэнньэтин бочуоттаах олохтооҕо.

Хос эбээм билигин Чуукаарга олорор. Элбэх сиэннэр, хос сиэннэр, хос-хос сиэннэр тапталлаах эбэлэрэ.

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат.

Оля АФАНАСЬЕВА,
1 №-дээх оскуола 3 "г" кылааһын үөрэнээччитэ.

Сэрии сылын оҕото

Сэрии сылларыгар таҥаһа суох тоҥон, сыыстаран, ыалдьан, хоргуйан өлүү олус хойуу этэ. Омуна суох итинник олорбуппут. Биһиги, сэрии сылын оҕолоро, хайдах олорбуппутун оҕолорбут, ыччаттарбыт билэллэрэ наада. Ону бу хоһоон гынан тистим.

Сэрии суоһар сылларыгар
Сороҕор ыарыы аанҥыыра
Оҕо аймаҕы булара
Ордороро доруобай өттө.
Араҥ оҕону арааран,
Анараа дойдуга ыытара,
Сир ийэ сынньатан,
Уҥун уутугар утутара.
Баккы быта баска ыттар
Баһаам дэлэй баайдаах,
Торхуома ыарыы тунуйан,
Харахтара дьоспоччу иһэрэ.
Өрүү харах иринэлээх,
Өрө сыҥар сыыҥтаах,
Сириттэн алдьанан баранар,
Сиидэс дуома ырбаахылаах.
От оҕото сөрүөскэлээх,
Эргэ этэрбэс элээмэлээх,
Элэ эт сыстыбатах
Этирик, адыгар түөстээх.
Ыран, холлон, буомуран,
Унуохтаах тириитэ ордон,
Омуна суох ойдон-быстан
Олорбуттара ээ, эрэйдээхтик.

Иосиф НИКОЛАЕВ,
тыыл бэтэрээнэ,
учууталлар учууталлара.

ПОБЕДА! 70 ЛЕТ

Умнуллубат үтүөлээх

I Хаҥалас нэһилиэгэр (билиҥҥитэ Маар сэл.) Дьөҥкүүдэ эбэ хотун илин кытылыгар Одьолун түбэтигэр, мин олорбут-үлэлээбит Серго Орджоникидзе аатынан колхоһум баара. Колхоз председателинэн 1940 сыллаахтан кырдьаҕас коммунист Григорьев Марк Иннокентьевич (Сараакап Чыычаах) үөрэҕэ суох эрээри сахалыы муударай өйүнэн-толкуйунан салайтаран дьонун-сэргэтин туһугар улахан эппиэтинэһи ылынан дуураатын сылааһын биэрэн туран үлэлээбитэ. Кини салайааччы быһыытынан киһини сыһыаран кэпсэтэр, киһиэхэ тылын ылыннарардыы наҕылыччи сэһэргэһэр, киэҥ-холку көҕүстээх, дьоһун-мааны киһи этэ.

Колхозка 30-тан тахса ыал баара. Бырабылыанньа дьиэбит Чыпчаххай алааһын кырдалыгар турара. Үлэни кыайар хорсун-хоодуот дьоммут сэриигэ бараннар, колхозка хаалбыт оҕолор, дьахталлар, кырдьаҕастар сууккаҕа аҕыйах чаас утуйа түһээт күнүстэри-түүннэри сылайары билбэккэ үлэлиирбит.

Сэрии сылларыгар кыһарыйбыт курдук, хас да сыл кураан буолан туох да үүммэккэ, туох эмэ бытыгыраабытын аһыҥа солоон кэбиһэрэ. Кураанҥа аһыҥа сэтэрээн туран үөскүүр эбит этэ. Ол үрдүгэр сир дойду бэйэтэ бэйэтиттэн умайарын курдук баһаар бөҕөтө. Күн кытаран көстөрө. Улахан баһаарга халлаантан биир таммах ардах түспэт буолар эбит этэ.

Оту, бурдугу аһыҥаттан былдьаһыы, баһаар умуруоруута элбэх сырабытын-сылбабытын быспыта. Марк Иннокентьевич тустаах үлэтин дьаһайа-дьаһайа колхоз туттар сэбин-сэбиргэлин барытын бэйэтэ оҥороро, абырахтыыра. Дьиэтин таһынааҕы уһанар балаҕаныгар тимиринэн, маһынан уһанар соҕотох ууспут этэ.

Маны таһынан эмчит дьоҕурдааҕа: хаанныыра, түөннүүрэ, уҥуох алдьаммытын тутара. Биирдэ Дадаева Өрүүнэ атаҕын сототун тосту түспүтүн туппута. 40 хонугунан хаампыта. Сүөһү төрүүрүгэр эрэйдээннэҕинэ көмөлөһөрө. Сүүрэр аты бэйэтэ баайара. Киэһэлэргэ эбэ кытыытыгар сүүрдэллэрэ.

Ырыаҕа ылламмыт "Үрүмэччи маҥан аты" Марк Иннокентьевич миинэрэ, көлүнэрэ. Ньурбаттан ол атынан күнүнэн эргийэн тахсара. Мин биирдэ ол ат күүлэҥнэй сыарҕатыгар олорсон Ньурбаҕа барсан кэлбитим. Аппыт сүүрэр да сүүрэр, Суптурҕан сыһыытыгар ат бөҕөнү ситэ-ситэ аахар да аахар. Үрүмэччип маҥана сайын аайы ыһыахтарга сүүрэрэ, тэҥнээҕэ суоҕа. Үрүмэччи маҥан аты кэлин өлөрбүттэрэ, өлөрөллөрүгэр көрбүт дьон, икки сүрэхтээх, дииллэрэ.

Ас барыта бырабылыанньа кытаанах хонтуруолугар сылдьара, колхуостаахтарга көлөһүн күнүгэр улахан суотунан-учуотунан түҥэтиллэрэ. Эбэ балыгын муҥхалыыллара, ыал аайы үллэһиллэрэ.

Ааспытын иһин кытаанах күннэрдьыллар этилэр. Билиҥҥэ диэри ахталлар, арай Одьолуттар хоргуйбатахтара диэн. Кырдьык, биһиги колхуоспутугар киһи да, сүөһү да өлбөтөҕө. Ыаллыы колхуостарбытыгар киһи хоргуйан өлүүтэ элбэҕэ. Марк Иннокентьевич Григорьевка, биһиги, колхуостаахтар махталбыт муҥура суох. Кини үгүс киһи күүһүн түмэн, үлэни сатабыллаахтык тэрийэн, аһылыгы кэмнээн түҥэттэрэн дьон-сэргэ этэҥҥэ олоруутун ситиспитэ.

Марк Иннокентьевич биэс төрөппүтиппит оҕолоруттан, кини үтүөкээннээх олоҕун салгыыллар 70-ча сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, араас идэлээх үлэһиттэр. Васильева Капиталина Николаевна - РФ соцстрах фондатын филиалын салайааччыта, Григорьев Виктор Васильевич - Маардааҕы "Сельэнерго" электрик-монтера, Григорьев Андрей Валериевич - Эбээн-Бытантай ветуправлениетын начальнига, Герасимов Михаил Гаврильевич - Хаҥалас улууһун Хачыкаат оскуолатын учуутала, Иванов Александр Наумович - "Якутуголь" охрана начальнига уо.д.а. Эһэлэрин удьуордаан ыччаттара үтүө дьон буолуохтарыгар эрэнэбин.

АннаЛУКИНА,
үлэ, тыыл ветерана,
Маар.

("Ньурба" хаһыат, 2005 с., от ыйын 5 к., № 76).

Көлүөнэттэн көлүөнэҕэ кэпсиэхпит

Биһиги хос эһэбит Иванов Лазарь Лазаревич 1924 с. Омолдоон Тыалыкы нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1940 сылтан оройуон бастакы тракториһа - механизатора. Дьиэбитигэр кини туһунан олус күндүтүк ахталлар-саныыллар. Республикаҕа биллибит улаханнык убаастанар-ытыктанар киһи этэ.

Хос эһэбит сэриигэ бэйэтэ тылланан бараары гыммытын военкоматтар тыылга Саха сиригэр үлэлэппиттэрэ. Сэрии сылларыгар МТС-ка комбайнер-механизаторынан үлэлээбитэ - сир хорутаахыныгар, бурдук ыһыытыгар-хомуйуутугар. Тыылга син биир байыаннай балаһыанньа курдук, сарсыарда күн тахсыытыттан, түүн хойукка диэри үлэлээбиттэрэ, "Барыта фроҥҥа!" - диэн.

Сэрии кэмигэр сокуон кытаанах эбит, үлэлэригэр хойутаатахтарына хаайыыга ыытыллар үһү. Сэрии кэмигэр туох баар күүстэрин ууран туран хос эһэбит аах үлэлээбиттэрэ. Сэрии сылларыгар үтүө үлэтин иһин "За доблестный труд" мэтээллээх. Үчүгэйдик үлэлээн "Бочуот знага" орденнаах, элбэх мэтээллэрдээх, элбэх бэлиэ махтал суруктардаах.

Сэрии бүппүтүн кэннэ эмиэ үлэтигэр үчүгэй түмүктэрдээх буолан 1952 сыллаахха Москва куоракка Бүтүн Союзтааҕы тыа хаһаайыстыбатын ситиһиилэрин быыстапкатыгар (ВДНХ-ҕа) кыттыбыта. Элбэх наҕараадалардаах:

- үрүҥ көмүс, боруонса ВДНХ мэтээллэрдээх;
- Сталин төбөлөөх мэтээллээх;
- "Знак почета" орден;
- "Лучший комбайнер МТС" знактаах;
- "Ударник коммунистического труда";
- Ленин 100 с. үбүлүөйүнэй мэтээллээх;
- 1954 с., 1957 с., 1972 с. Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамоталардаах;
- 1952 с. Саха АССР III ыҥырыылаах Верховнай Советын иккис сессиятын кыттыылааҕа;
- Ньурба райсоветын икки төгүллээх депутата;
- Икки төгүллээх ВОИР чилиэнэ, элбэх идеялардаах рационализтор;

- Саха АССР тыа хаһаайыстыбатын министерствотын, райсовет, райком элбэх грамоталардаах, махтал суруктардаах.

Дьокуускайга Пушкин аатынан библиотекаҕа хаһыат архивыттан "Кыһыл сулус" хаһыакка 1943, 1946, 1949, 1954, 1955 сылларга, "Коммунизм суола" 1972 с. кини туһунан хаһыакка тахсыбыт матырыйааллары долгуйан туран аахтыбыт.

Хос эһэбит Лазарь Лазаревич туһунан "Кыһыл сулус" хаһыакка маннык суруллубут:

"Колхоз долгуйар баахынатынан
Хонуу хараабылын салайдыҥ.
Сыллата сүүһүнэн бурдуктаах гектары
Сүтүгэ суох хомуйаҕын...".

Ити хоһоон үрдүнэн "Ньурбатааҕы МТС комбайнера Л.Иванов ааспыт сылга 505 гектары бурдук үүнүүтун хомуйда. 1676 килограмм уматыгы кэмчилээтэ" - диэн суруллубут этэ. Кини "ЧТЗ", "НАТИ", "ДТ-54", "С-80", "С-100", "Т-100" тракторлары ат гынан миинэн, оҕус гынан көлүнэн кэллэ" - диэн "Кыым" хаһыакка суруллубут этэ.

1972 с. "Коммунизм суола" хаһыакка хос эһэбит туһунан "Сельхозтехника бастыҥ тракториһа, оройуоҥҥа пятилетка сорудаҕын аан бастакынан толорбут коммунист Лазарь Иванову бу килбиэннээх кыайыытынан эҕэрдэлиибит" - диэн суруллубут.

Тыыл бэтэрээнэ, хос эһэбит Лазарь Лазаревич Иванову киэн туттан туран саныыбыт. Кини баара буоллар 91 саастаах, Кыайыы 70 сылын көрсүө этэ. Ону баара сэрии ыарахан кэмнэрэ, хорсуннук үлэлээбитэ кини доруобуйатыгар охсубута буолуо. Баара суоҕа 50 сааһыгар 1974 с. эмискэ ыалдьан өлбүтэ.

Хаһан да умнуохпут суоҕа, көлүөнэттэн көлүөнэҕэ хос эһэбит Лазарь Лазаревич туһунан ахтыахпыт-саныахпыт. Биһиги дьиэ кэргэҥҥэ кини уордьана, мэтээллэрэ, махтал суруктара, хаһыаттар матырыйааллара күндү миэстэни ылаллар.

Күн-дьыл аахан истэҕин аайы, ааспыт Аҕа дойду Улуу сэриитин трагедията, биһиги олохпут историята буолара көстөр. Кыайыы туһугар биһиги дойдубут норуота, сэрии ыардарын саннларыгар сүкпүт аҕа көлүөнэ дьоммутун өссө ордук суолталаан көрүөхтээхпит. Үгнэр көлүөнэ кинилэри умнуо суохтаах, сэрии трагедиятын.

"Пусть всегда будет солнце,
Пусть всегда будет небо,
Пусть всегда будет мама,
Пусть всегда буду я" - диэн нуучча оҕолорун ырыатын курдук орто дойдубутугар ыраас халлаан, эйэлээх олох буоллун!

Хос эһэбитигэр аныыбын:

Кыайыы күнүн
Киһи-аймах
Үөрэ-көтө көрсөр.
Кэнчээри ыччат
Кэскилин туһугар
Кыайыыны ситиспит
Кыһыл сулустаах
Кыһыл былааҕы өрө туппут
Күнду сэрии, тыыл
ветераннарыгар
Эҕэрдэ, уруй!
Эһигинэн киэн туттабыт
Көлүөнэттэн көлүөнэҕэ
Көмүс ааккыт
Күлүмүрдүү туруоҕа!

Айсен АНДРЕЕВ,
5 "а" кылаас,
Лида АНДРЕЕВА,
3 "а" кылаас,
Ньурба 1 №-дээх орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ.

Улуу Кыайыы 70 сыла

Бу дьыл муус устар 25 күнүгэр Саха радиотын күнүскү биэриитигэр Маайа Власьева редактордаах биэриигэ "Сэрии сылларыгар хоргуйуу туһунан" элбэх сыыппаралаах биэриини оҥордо.

1943 сыллаахха Ньурба оройуонун Мэҥэдьэк түбэтигэр Маалыкайга холкуостар салайааччыларын киэҥ кэпсэтиитэ буолбута. Ол мунньахха партия Ньурбатааҕы райкомун 1 сэкирэтээрэ, Чурапчыттан төрүттээх Харитонов Василий Петрович, райисполком бэрэссэдээтэлэ Прокопьев Данил, үп салаатын сэбиэдиссэйэ Андреев киэҥ кэпсэтиини ыыппыттара. Мунньах ортотугар биир холкуостаах көтөн түһэн: "Үрдүк тойотторуом, алта чилиэннээх мин дьиэ кэргэним аһыыр аспыт суох буолан хоргуйан эрэбит" - диэбитэ. "Сүрэҕэ суох холкуостаахтар, сүрэҕэ суохху-тугар сэттэ сиринэн бысталанан өлүҥ да хайааҥ" - сэкирэтээр Харитонов хоруйдаабыт.

Маайа Власьева салгыы сатабыллаах салайааччылар баар буоланнар хоргуйууну таһаарбатахтара диэн эттэ. Ол курдук, Хатыы холкуос бэрэссэдээтэлэ, үөрэҕэ суох, дьонун норуотун иннигэр бэриниилээх буолан, Егоров Иона Семенович (Уһун Дьуона) холкуостаахтарын хас биирдии ыалынан учуоттаан бурдук атаҕын, сүөһү буотараҕын тэҥнээн түҥэтэн хоргуйууну таһаарбатаҕа.

1947 сыллаахха Бочуот знага уордьанынан наҕараадаламмыта (Антонина Марковна, Хатыы нэһилиэгин библиотекарын эһэтэ).

Кинини кытта нэһилиэк сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Архипов Алексей Архипович 20 тахса сыл үлэлээбитэ. Иккиэн санааларын холбоон күүстээх үлэни ыыппыттара. Ол курдук 1939-1940 сылларга бөһүөлэктээһини бүтэрбиттэрэ.

Улгуктакааҥҥа уонна Дабааҥҥа холбоон 150 сүөһү киирэр типовой хотон туппуттара. Курдьуулаахха 40 ат биирдэ баайыллан аһатыллар сургуйдаах 4-5 гектар мэччийэр сирдээх конюшняны 4-түү үүттээх сүрдьүгэһинэн эргиппиттэрэ.

Садын оройуонун тоҥустарын Хатыы холкуоска көһөрөн киллэрбиттэрэ. Кинилэр холкуоска 40 табаны холбоон туран киирбиттэрэ. Ол табаларын аҕыйах сылынан 400 ахсааҥҥа тиэрдибиттэрэ. Урутаан эттэххэ 1949-57 сылларга бастакы алмааһы көрдөөһүҥҥэ эрэллээх көлөнөн буолбуттара. Саха сирин арҕаа өттүн тыатын бултаах ойуурун баһаар уота дьүккү салаабыта. Ол түмүгэр холкуостаахтар табанан булт соноругар "Ботуобуйа", Өлөнүөк, Өлүөхүмэ, Намана, Садын үрэхтэринэн сылдьан бултаабыттара. Таба көлөнү ыраах айаҥҥа таһаҕас таһыытыгар, өрүстэри быһа тоҥорон шурфа хаһыытыгар туһаммыттара, түргэн сырыыларга туһаналлара. Холобурга, абаҕам Иванов Дмитрий Нилович Хатыыттан 30 көстөөх Бүлүү өрүс Улуу Тоҕойуугар 8 сыарҕа табанан 7 күн айаннаан наадалаах сорудаҕы толороро.

Сэрии сылларыгар Садын түбэтин устата-туората биллибэт "Ыт эттээх", "Ааппычча", "Соболоох", "Суонаан толоонугар" оттоон сүөһү ахсаана аҕыйаабатаҕа.

Садынтан көһөн киирбит ыалларга уһаайба сирин сыһыаран дьиэ тутталларыгар көмөлөспүттэрэ. Кинилэр оҕолоро, сиэннэрэ билигин эһээ, эбээ буолан Хатыыга олороллор.

Ити курдук А.А.Архипов, Егоров И.С. баар буоланнар Хатыы сайдар, тупсар.

Е.И.СОФРОНОВА,
Ф.Г. Сафронов аатынан оройуоннааҕы библиотека кыраайы үөрэтэр отделын сэбиэдиссэйэ.

Ким кинини билэрий?

Бу информацияҕа ыйыллар саллааты ким эмэ билэр киһи баар дуо?

Попов Дмитрий Петрович, 1924 с.т.

Дата и место призыва: Якутская АССР, Нюрбинский р-н, с/с Нитрский.

Последнее место службы: 08.1942, Нюрбинский РВК, Якутская АССР, Нюрбинский р-н.

Воинское звание: 93 гв. сд

Причина выбытия: красноармеец.

Дата выбытия: пропал без вести.

Место выбытия: 14.07.1943.

Название источника информации: Курская обл., Белгородский р-н, г. Белгород, в районе.

Номер фонда источника информации: ЦАМО.

Номер описи источника информации: 58.

Номер дела источника информации: 18001, 935.

Ити Попов Дмитрий Петрович диэн эдэр киһи мин таайбын, Ньурба колхуоһунай театрын артыыһын, Константинов Николай Христофоровичтыын бииргэ ыҥырыллан биир дивизияҕа, биир полкаҕа сэриилэспит быһыылаахтар. Биир эмэ сурук эҥин кэлээхтээбитэ дуу. Ким эмит тугу эмит билэр киһи баар буоллаххытына, бу электроннай аадырыска биллэрэргитигэр улаханнык көрдөһөбүн.

efrtom@mail.ru, телефон 84113226143, с.т. 89142905788.

Эрдэттэн эрэли кытта Бүлүүттэн
Ефросиния ИВАНОВА.